

Lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern på folkbibliotek

HANNA ADERUM

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

Svensk titel: Förmedling av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern på folkbibliotek

Engelsk titel: Promotion of easy-to-read fiction for 10-12 year old children in public libraries

Författare: Aderum, Hanna

Färdigställt: 2015

Abstract: The topic of this bachelor thesis is the promotion of easy-to-read fiction for 10-12 year old children in public libraries. The number of easy-to-read fiction books is increasing on the book market. This can be expected to affect the public library. The hypotheses for the study are: 1) Public libraries expose easy-to-read fiction and use it in their reading promotion activities and, 2) The acquisition of easy-to-read books and the use of easy-to-read books in reading promotion activities have increased over the last five years. A self-completion questionnaire was distributed to 44 public libraries in Sweden. The response was analyzed using quantitative data analysis, qualitative data analysis and content analysis. The analysis show that public libraries expose easy-to-read fiction and it is included to a great extent in book talks. An increase in the acquisition of easy-to-read books has been experienced as well as in the extent to which they are recommended to readers.

Nyckelord: lättläst, litteraturförmedling, mellanåldern, skönlitteratur, folkbibliotek, läsförståelse, läsförmåga

Innehåll

1. Inledning och bakgrund.....	1
1.2 Problembeskrivning	3
1.3 Syfte	4
1.4 Frågeställningar	4
1.5 Begrepp	4
2. Tidigare forskning och litteraturgenomgång.....	5
2.1 Forskning och litteratur om lättläst	5
2.2 Litteratur och forskning om litteraturförmedling	9
3. Teori.....	11
4. Metod.....	13
4.1 Enkät som datainsamlingsmetod	13
4.2 Urval och svarsfrekvens	13
4.3 Kvantitativ dataanalys och kvalitativ/kvantitativ innehållsanalys	14
4.4 Validitet	14
4.5 Reliabilitet	15
5. Resultat och analys.....	17
5.1 Om respondenterna	17
5.2 Redovisning av folkbibliotekens arbetssätt	17
5.3 Redovisning av utvecklingen av inköp och användning av lättläst	20
5.4 Respondenternas övriga synpunkter eller tillägg	22
5.5 Sammanfattning av resultatet	23
6. Tolkning och diskussion	24
6.1 Folkbibliotekets arbetssätt för förmedling	24
6.2 Utvecklingen av inköp och användning av lättläst.....	28
6.3 Om uppsatsens utformande och förslag på fortsatt forskning.....	29
6.4 Slutsatser	29
Käll- och litteraturförteckning.....	32
Bilaga 1: Mail som skickades till respondenterna.....	1
Bilaga 2: Enkät	2

1. Inledning och bakgrund

Antalet lättlästa böcker för barn i mellanåldern ökar och har gjort så de senaste åren. Mellan år 2011 och 2012 fördubblades utgivningen av lättlästa böcker för barn i mellanåldern (Svenska Barnboksinstitutet 2013, s. 13). Undersökningar som PISA, *Programme for international assessment*, 2012 (Skolverket 2013) och PIRLS, *Progress in International Reading Literacy Study*, 2011 (Skolverket 2012) visar sämre läsförmåga och läsförståelse bland svenska elever. Det är en utveckling som kan förklara det ökande antalet lättlästa böcker. Det finns flera målgrupper för lättläst litteratur såsom människor med funktionsnedsättningar, äldre personer, invandrare med svårt för svenska språket, människor med dyslexi och lässvaga unga (Myndigheten för tillgängliga medier u.å - a). Ett förlag som ger ut mycket lättläst litteratur är Nypon förlag. De bad Bibliotekstjänsts ansvariga för barnböcker Karin Östlund att berätta hur hon tänker om lättläst. Hennes citat ger en bild av både det goda med lättläst men också problematiken med att den ökar i omfattning.

Bibliotekens behov av lättlästa böcker kommer att fortsätta att öka, alla tecken tyder på det. Speciellt med tanke på att många av dagens unga har en bristande kunskap i det svenska språket. Larmrapporter kommer från alla håll om att ungdomar har svårt att tillgodogöra sig en längre text; stavning och grammatik prioriteras inte heller i dagens digitaliserade värld. Där har vi den lättlästa bokens unika ställning: att ge barn och unga det stöd som behövs för att komma igång med läsningen –att knäcka ”läskoden” och ta sig igenom en hel bok på egen hand, det stärker självkänslan hos alla barn. Därför är den lättlästa bokens framtid tryggad!
(Östlund 2011, s. 2)¹

Östlund (2011) menar att lättläst har en roll att spela för att motverka de sjunkande resultaten i läsförmåga och läsförståelse som har kunnat ses bland Sveriges barn och unga de senaste åren. PIRLS-undersökningen mäter elevers kunskaper i läsförmåga i fjärde årskursen. 2011 gjordes undersökningen i 49 länder. Sverige har deltagit i PIRLS-undersökningen 2001, 2006 och 2011. En kontinuerlig försämring av de svenska elevernas resultat kan ses, men Sverige har ändå ett bättre resultat än genomsnittet i de OECD-länder och EU-länder som genomgick testet. I Norden är det Danmark och Finland som har ett bättre resultat än Sverige. Det är värt att notera att Sverige, trots bra resultat sett till genomsnittet, är ett av få länder som försämrat sina resultat under de år som testet gjorts. Det är färre svenska elever som klarar läsförmåga på den högsta och avancerade nivån och fler som presterar på den medelgoda och elementära nivån. Elever som har en positiv inställning till läsning har sjunkit med 10 % sedan 2001. Resultatet i PIRLS-undersökningen visar ett tydligt samband mellan att känna glädje för läsning samt högre resultat på lästestet. Sambandet med högre resultat finns också om eleverna har föräldrar som tycker om att läsa (Skolverket 2012, ss. 7-8).

En annan lässtudie är PISA-undersökningen som startade år 2000 och har kontinuerligt undersökt elever i nionde årskursens kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap (Skolverket 2013 s. 6). En jämförelse har gjorts mellan PISA:s ramverk för läsning och kursplanen i svenska, både den tidigare och den nya från 2011. Även om skiftande ordalydelser används så är teman som tas upp lika i PISA:s ramverk och kursplanen i svenska (Skolverket 2013, ss. 107-109). Sverige är det land som försämrat sina resultat mest 2012. 19 OECD-länder har signifikant bättre resultat i läsförståelse än Sverige och i samtliga

¹ Texten används i reklam syfte av Nypon förlag.

kunskapsområden ligger Sverige signifikant lägre än genomsnittet i OECD. Under år 2000-2012 är det de lågpresterande eleverna som visat sämre resultat i läsförståelse. I princip var tredje pojke i Sverige har mycket stora lässvårigheter (Skolverket 2013, ss. 126 – 127). Det gjordes även ett digitalt prov i PISA 2012 som Sverige valde att delta i. Svenska elevers resultat är högre på det digitala provet jämfört med det skriftliga provet. Medan det skriftliga provet genererat resultat som är lägre än OECD-genomsnittet hamnar de svenska eleverna på genomsnittresultat för OECD när det gäller det digitala provet (Skolverket 2013, s. 133).

Monica Rosén (2012) refererar till PIRLS-undersökningen och kommenterar resultatet. I studierna har eleverna fått gradera sin självbild rörande läsning i låg, mellan eller hög. År 2001 graderade 1 % låg självbild och 64 % hög självbild. År 2006 graderade 2 % låg självbild och 63 % hög självbild. Det är i sig positivt då en god självbild stärker läsutvecklingen (Rosén 2012, ss. 120-121). Däremot har läsglädjen minskat under samma år. År 2001 upplevde 59 % en hög läsglädje och 39 % en mellan hög, medan 7 % upplevde en låg läsglädje. År 2006 var det 45 % som upplevde hög läsglädje, 44 % mellan hög läsglädje och 10 % låg läsglädje. Rosén spekulerar i vad det kan bero på. Eftersom det finns en god tillgång på välskriven, populär barnlitteratur i Sverige så tror hon att problemet finns någon annanstans. Det kan vara så att föräldrarna har annorlunda läsvanor. Läsning i digitalt format är också vanligt vilket kan göra att boktillgången hemma har sjunkit. Förändrade läsvanor och den sjunkande läsförståelsen påverkar troligen läsglädjen (Rosén 2012, s. 123). Rosén hänvisar till en tidigare studie, gjord av henne själv och Jan-Eric Gustafsson 2005, där de har undersökt sambandet mellan datoranvändning och läsvanor. Genom att använda resultaten från IEA:s studier RL, *Reading Literacy study*, 1991 och 2001 samt PIRLS 2001 och 2006, har de undersökt resultatet på läsproven och användningen av datorer på landsnivå. De länder där datoranvändningen har ökat hemma har också läsprestationerna minskat. Studiens resultat är att datoranvändningen påverkar läsförmågan indirekt eftersom eleverna spenderar mer av sin fritid framför datorn, vilket inneburit mindre tid över för läsning, och därmed har utlånen av böcker från biblioteket samt fritidsläsningen minskat. Både utlån av böcker och fritidsläsning har ett positivt samband på läsförmågan (Rosén 2012, ss. 128-135).

Att läsförmågan och läsförståelsen sjunkit är något som bokförlag som ger ut lättläst skönlitteratur relaterar sin utgivning till. Enligt Svenska Barnboksintitutet (2012) är Nypon förlag, Hegas förlag och Argasso bokförlag de största förlagen på marknaden för lättläst litteratur. Nypon förlag (2010a) beskriver sig själva som ett specialförlag för språkutveckling. De vill ge ett brett utbud av lättlästa böcker till den stora gruppen barn som behöver det för att utveckla sin språkförmåga på ett lustfyllt sätt (Nypon förlag 2010b). Hegas förlag (2014b) startade 1983 och var det första bokförlaget med inriktning på lättläst litteratur för barn och ungdomar. Fokus blev att med lättläst litteratur få läsovilliga barn att hitta glädjen till läsning. Hegas förlag oroas över utvecklingen med sjunkande läsförmåga och ser sig själva som ett steg i ledet att bryta den utvecklingen genom att elever får goda läsoplevelser. Argasso bokförlag (2009) grundades år 2002 och utger ca 15-20 böcker per år. De lättlästa böckerna riktar sig främst till barn med lässvårigheter och barn med svenska som andraspråk.

Vad är då en lättläst text? Myndigheten för tillgängliga medier² (u.å – c) menar att en lättläst text måste anpassas efter läsaren i ett tydligt sammanhang. Förkunskaper ska inte tas för givna och språket ska vara i korta rader med vardagliga ord. Det måste finnas en röd tråd som griper

²Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, arbetar på uppdrag av riksdag och regering, och lyder under Kulturdepartementet för att samhällsinformation, nyheter och litteratur ska finnas tillgängligt för att människor med olika förutsättningar ska kunna ta del av den (MTM u.å - a).

tag i läsaren från början. Det är viktigt att bild och layout samspelar.

Hegas förlag (2014a) ger ut lättläst litteratur för barn. Deras kriterier för vad som gör en bok lättläst handlar om att antalet karaktärer ska vara begränsade, handlingen rak och utan försvårande parallellhandlingar samt att det ska vara ett enkelt och korrekt språk. De har också krav på en spännande handling och litterär kvalitet.

Myndigheten för tillgängliga medier (u.å – c) ställer frågan ”Hur vet man att lättläst fungerar? Finns det forskning på området?” på sin hemsida. Utifrån deras vardagliga respons från användargrupperna upplever de att lättläst fungerar, men påpekar att det behövs mer forskning på området. Myndigheten för tillgängliga medier (u.å - d) har listat forskning och uppsatser om lättläst. Den enda forskningen om lättläst för mellanåldern är en magisteruppsats som behandlar lättläst barnlitteratur.

I Bibliotekslagen (SFS: 2013:801, 8§) står att ”Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.” När det gäller lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern måste folkbiblioteken ta hänsyn till hur den bäst kan användas för att bidra positivt till barnens språkutveckling och främja läsandet, utifrån det enskilda barnets behov.

1.2 Problembeskrivning

Det behövs mer forskning om lättläst skönlitteratur för barn. Det finns en del forskning kring lättläst facklitteratur, samt om lättläst riktat mot vuxna funktionshindrade eller människor med dyslexi. På magisternivå har det gjorts en del forskning kring lättläst på bibliotek. På högre nivå har det inte hittats något som behandlar lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern. Genom att undersöka hur folkbiblioteken förmedlar lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern, kan kunskapen om användningen av lättläst bli större.

Barnen i mellanåldern har generellt sett lärt sig att läsa och kan nu börja läsa ganska långa böcker på egen hand (Mentzer & Wandin 2014). De har därmed tagit sig förbi de ”börja läsa” – böcker som finns för barn 6-9 år, och är i stället i det som brukar kallas för ”slukaråldern”. För barnen i mellanåldern finns de lättlästa böcker att läsa om språket i övriga litteraturen är för svårt. Då handlar läsningen inte längre om att lära sig läsa, utan om att den läsförmåga som införskaffats inte är tillräcklig för att läsa en bok som inte är lättläst. Därför är det intressant att studera folkbibliotekens användning av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern.

PISA (Skolverket 2013) och PIRLS (Skolverket 2012) vittnar om nedåtgående kunskaper i läsförståelse och läsförmåga. Samtidigt ökar utgivningen av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern. Det kan finnas ett samband mellan minskad läsförståelse och ökad utgivning av lättläst skönlitteratur. Andra faktorer kan också spela in, som att utgivningen har varit för låg gentemot behovet tidigare. Den sjunkande läsförmågan och läsförståelsen samt den ökade utgivningen av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern är något som folkbiblioteken måste ta hänsyn till i sitt läsfrämjande arbete.

De arbetssätt som folkbiblioteken väljer för att förmedla lättläst skönlitteratur bidrar till den service som barnen får på biblioteket. Därför är det intressant att se närmare på hur förmedlingen av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern gestaltar sig.

1.3 Syfte

Mot bakgrund av en sjunkande läsförmåga och läsförståelse och en ökad utgivning av lättläst skönlitteratur är uppsatsens syfte att studera hur folkbiblioteken använder den lättlästa skönlitteraturen i läsfrämjande verksamhet, hur de synliggör den i biblioteksrummet och/eller hemsidan samt om de har medvetna planer för lättläst. Studien syfte är också att undersöka om de upplever att inköpen av lättläst och användningen av lättläst i bibliotekets läsfrämjande verksamhet har ökat de senaste fem åren.

Studiens syfte är i korthet att bekräfta eller falsifiera hypotesen: Folkbiblioteken synliggör den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern och använder den i sin läsfrämjande verksamhet. Såväl inköp av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern som användning i läsfrämjande verksamhet har ökat de senaste fem åren.

1.4 Frågeställningar

För att uppnå syftet att bekräfta eller falsifiera hypotesen ska följande två frågeställningar besvaras:

- Med vilka arbetssätt förmedlar folkbiblioteken lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern?
- Har folkbibliotekens inköp och användning av lättläst skönlitteratur i läsfrämjande verksamhet för barn i mellanåldern ökat de senaste fem åren?

För att få svar på frågeställningarna, och därmed bekräfta eller falsifiera hypotesen, har en enkät skickats till ett representativt urval folkbibliotek i Sverige.

1.5 Begrepp

Följande begrepp och definitioner används i uppsatsen:

Läsfrämjande arbete: Bibliotekens aktiviteter för att stimulera läsning. Inom uppsatsen används en bred definition av begreppet och syftar på såväl gruppaktiviteter som personlig vägledning och synliggörande i biblioteksrummet.

Lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern: Sådan litteratur för barn i målgruppen som biblioteket betecknat och/eller ställt upp som lättläst. I uppsatsen används ibland endast "lättläst", "lättläst skönlitteratur" eller "lättläst bok". Om inget förtydligande sker så är det lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern som åsyftas.

Mellanåldern: barn ca 10-12 år.

2. Tidigare forskning och litteraturgenomgång

Vid sökning efter tidigare forskning har fokus legat på att finna forskning som berör lättläst. Årtal har inte avgränsats eftersom forskning kring lättläst inte har varit alltför omfattande och det därmed gått att bedöma innehållet i kombination med årtalet. Sökningar gjordes i LISA (Library & Information Science Abstracts), LISTA (Library, Information Science & Technology Abstracts), BADA (Borås Academic Digital Archive), ERIC (The Education Resources Information Center), Web of Science, Inspec, Scopus, KULPOL (Kulturpolitisk forskning), Nordiskt BDI-index och LIBRIS med sökorden easy to read, easy-to-read, easy read, lättläst, LL och LL-böcker. Samtliga sökord både med och utan trunkering. Sökningar har även gjorts med sökorden easy fiction*, easy text*, promot*, child*, disabilit*, litera*, lässvårighet*, läsförmåg*, läsförståelse*, PISA*, PIRLS* och reluctant read*, både enskilt och i kombination med varandra och de tidigare sökorden.

Myndigheten för tillgängliga medier (u.å – d) har sammanställt forskning på sin hemsida. Ett antal magisteruppsatser har funnits relevanta, men ingen forskning på högre nivå.

Utöver tidigare forskning om lättläst kommer även en viss litteratur om lättläst att behandlas. Eftersom uppsatsen behandlar förmedling av lättläst kommer också litteratur och forskning kring förmedling att tas upp.

2.1 Forskning och litteratur om lättläst

Mats Myrberg (2001), forskare i specialpedagogik, menar att en persons läsförmåga utvecklas när hon eller han läser, och därför är det bra att läsa mycket. När barn lär sig läsa börjar de avkoda automatiskt och blir kunniga om skriftspråkets uppbyggnad; de blir läs- och skrivkunniga. Barnen behöver fortsätta läsa även efter att de lärt sig avkodningen, eftersom det är genom läsning de utvecklar sin läsförmåga. Om de inte fortsätter läsa utvecklas inte deras läsförmåga enligt den nivå som krävs vid högre ålder och högre årskurser, och de får lässvårigheter. Myrbergs text om lässvårigheter är relevant eftersom behovet av lättläst kommer ur lässvårigheter. Det är också intressant att titta vidare på hur Myrberg kopplar forskningen kring läsning till behovet av lättläst.

Myrberg (se Sundin 2007) satt tidigare även i styrelsen för Centrum för lättläst. Han menar att vi kan hitta en del av förklaringen till den sjunkande läsförmågan i skolan. Det handlar om att lärarkompetensen är för låg och att klasserna är för stora. Orsaker till sämre läsförmåga ligger också utanför skolan. Han syftar på att vi läser mer på skärm där texterna är för enkla och inte utmanar vår språkförmåga tillräckligt mycket. Myrberg menar att texten måste ligga på en lagom nivå för oss. Läsoplevelsen ska vara lite jobbig, för då tränas vi samtidigt. Är texten för lätt utmanas vi inte tillräckligt och språkförmågan utvecklas inte. Är texten för svår så kan det leda till dåligt självförtroende och att eleven ger upp. Myrberg betonar två anledningar till att lättläst är viktigt. Det första är att det är en demokratisk angelägenhet att människor får ta del av viktig samhällsinformation och nyheter på ett språk som de kan förstå. Det andra är att läsare ska få texter på sin egen utmaningsnivå så att de kan utveckla sin läsförmåga. Myrberg menar vidare att alla elevers läsförmåga måste få utvecklas på deras nivå. Det kan finnas problem med att lärare exempelvis ger lättlästa böcker till alla i en skolklass. Då blir många elever utan tillräcklig läsutmaning.

Monica Reichenberg (2013) beskriver en undersökning gjord med 60 deltagare, där hälften var identifierade som normala läsare och hälften som svaga läsare, antingen genom dyslexi

eller svåra läs-/skrivsvårigheter. Deltagarna gick antingen i gymnasiet eller i vuxenutbildning och fick läsa dels autentiska texter och dels lättlästa texter ur Västra Götalandsregionens tidning om hälsovård. Efter läsningen fick de svara på frågor om texten som ett sätt att mäta hur väl de förstått innehållet. Genom studien framgick det att de normala läsarna fick bättre resultat vid läsning av de autentiska texterna och det var ingen signifikant ökning av de svaga läsarnas resultat när de läste de lättlästa texterna. En anledning till det kan vara att de lättlästa texterna ansågs barnsliga. För de normala läsarna var de lättlästa texterna inte tillräckligt utmanande, och därmed blev förståelsen sämre. Reichenberg hänvisar till Lundberg (Reichenberg 2013, se Lundberg 2002) som menar att när 20 procent av orden i en text är okända för oss, så blir förståelsen påverkad. Reichenberg tar även upp forskning som visar att elever som fått dåligt självförtroende genom sin skolgång, kan undvika att försöka med läsningen, för utan att försöka kan man inte misslyckas. En strategi kan vara att läsa med så liten ansträngning som möjligt (Reichenberg 2013, se Pressley 2002). Hon menar också att en text måste vara tillräckligt stimulerande, och inte för lätt, annars kan läsförståelse gå förlorad (Reichenberg 2013, se McNamara, Kintsch, Butler Songer and Kintsch 1996). Reichenbergs undersökning är inriktad på facklitteratur. Några av hennes slutsatser är ändå intressanta, exempelvis att de lättlästa texterna var för enkla för de normala läsarna, och genom deras enkelhet var de inte tillräckligt utmanande vilket minskade förståelsen för innehållet. Det samspelar med Myrbergs (se Sundin 2007) uttalande om att en text ska vara tillräckligt utmanande, varken för lätt eller för svår.

Myndigheten för tillgängliga medier (u.å - e) har samlat råd för bibliotek i deras förmedling av lättläst. De menar att det är motiverat att placera lättläst material både integrerat med annat, men också på en särskild hylla. De hävdar att för särskilt barn och unga är det en bra att placera det lättlästa materialet integrerat med övrigt material, dels för att det inte känns naturligt att gå till lättläst-hyllan men också för att det ska vara möjligt att diskret välja en lättläst bok. För funktionshindrade eller personer med annat modersmål än svenska kan det i stället kännas enklare att gå till en särskild hylla för lättläst. De skriver vidare att det är viktigt med tydlig skyltning, och inte bara skyltning intill lättläst-hyllan för att möjliggöra för låntagarna att lättare hitta litteraturen. Det kan vara intressant att jämföra Myndigheten för tillgängliga mediers råd för placering av lättläst litteratur med hur folkbiblioteken rent praktiskt utför det.

Anne Myllylä och Ragnhild Näslund (2004) har intervjuat barnbibliotekarier för att få inblick i deras arbete med förmedling av lättläst skönlitteratur för barn 6-17 år. Det gör de genom att beskriva vad barnbibliotekarierna anser kännetecknar en lättläst bok, hur de hanterar de lättlästa böckerna praktiskt samt vilka faktorer som de anser är viktiga vid förmedling till och bemötande av de lässvaga barnen. Uppsatsen är intressant eftersom de har intervjuat barnbibliotekarier, som ger sitt perspektiv på förmedling av lättläst barnlitteratur.

Myllylä och Näslund (2004) ser de lättlästa böckernas exponering som en del av förmedlingsarbetet. De medverkande folkbiblioteken valde att märka den lättlästa skönlitteraturen på olika sätt. Det rörde sig om märkning på insidan av boken, märkning på utsidan av boken eller särskild hyllplacering. De flesta biblioteken synliggjorde de lättlästa böckerna på snurror och hyllor, och alla skyltade med dem på hyllan där de lättlästa böckerna var placerade. Två av respondenterna i deras undersökning angav att de försökte placera lättläst material på ett lättillgängligt sätt för att göra det lättare för de lässvaga barnen att hitta det. Flertalet av de medverkande biblioteken i studien hade en märkning på insidan av boken, mest för personalens skull. Myllylä och Näslund (2004) menar att det kan bero på att barnen diskret ska kunna välja en lättläst bok. Författarna menar vidare att det vore önskvärt med en

märkning och placering som gör det tydligare för de lässvaga barnen. Barnen kan vara ovana vid böcker och det kan bli svårt att hitta rätt om biblioteket inte tydligt markerar vad som är lättläst.

Myllylä och Näslund (2004) skriver att bibliotekarierna i intervjuerna ger uttryck för att behovet av lättläst litteratur bland barnen är stort. Samtliga barnbibliotekarier i undersökningen inkluderade lättläst skönlitteratur i bokprat. De menade också att de hade förutsättningarna för att köpa in lättlästa böcker efter sitt behov. Författarna menar att det tyder på att folkbiblioteken erkänner behovet av lättlästa böcker och prioriterar dem. Under intervjuerna ställdes inga frågor om deras kännedom om lättläst litteratur, men författarnas intryck var att de hade god kännedom om litteraturen. Hur de gav uttryck för det är oklart. Två av respondenterna framhöll högläsning som ett sätt att främja barnens läsning och få dem intresserade av längre texter.

I uppsatsen uppgav respondenterna att de upplevde att de lättlästa böckernas kvalitet hade förbättrats jämfört med några år tidigare. Myllylä och Näslund (2004) menar vidare att eftersom en författare till en lättläst bok måste tänka på meningars längd och vilka ord hon eller han använder, så är det svårt att skriva en bra text. Av den anledningen anser Myllylä och Näslund (2004) att en lättläst bok framför allt fyller ett syfte eftersom barnet får läsa en bok från pärm till pärm, och sedan gå vidare till ”lite mer nyanserad litteratur som ger mer läsupplevelse” (Myllylä och Näslund 2004, s. 66). Kritik kan ges till det uttalandet. Myrberg (se Sundin 2007) betonar att litteraturen ska vara på en anpassad nivå för läsaren, där läsupplevelsen ska vara lite jobbig, men samtidigt inte så krävande att det leder till att läsaren ger upp. Myllylä och Näslund säger att skönlitteratur som inte är lättläst ger ”mer läsupplevelse” (2004 s. 66), men vad som är mer läsupplevelse är subjektivt för det enskilda barnet. Om en bok är för komplicerad för barnet så är det inte positivt för läsupplevelsen. Myrbergs (2007, se Sundin) uttalande om att litteraturen ska vara på en anpassad nivå tyder enligt mig på ett behov av både lättläst och litteratur som inte är lättläst för att läsare ska få en ultimata läsupplevelse.

Karin Esaiasson (2008) har intervjuat bibliotekarier på folkbibliotek om lättläst litteratur. Hennes uppsats har berört lättläst, utan någon avgränsad målgrupp. Det kan ha påverkat respondenternas svar beroende på deras associationer. Sätten som folkbiblioteken hanterar lättläst litteratur för vuxna på behöver inte vara på samma sätt som de hanterar lättläst litteratur för barn och ungdomar. Esaiassons (2008) utgångspunkt för uppsatsen är ett antagande om att den lättlästa litteraturen är åsidosatt på folkbiblioteket, och hon ämnar undersöka om antagandet stämmer.

Respondenterna bekräftar Esaiassons (2008) utgångspunkt om att de lättlästa böckerna är åsidosatta på biblioteket och hinder för tillgänglighet till den lättlästa litteraturen är enligt författaren skam, snobberi och okunskap. Respondenterna i undersökningen ger uttryck för att förmedlingen framför allt präglas av skam. Det handlar om att man tror att låntagarna känner skam när de efterfrågar lättläst material, men också en skam för att de inte känner att service-nivån är tillräcklig för låntagarna i behov av lättläst. En av respondenterna i Myllylä och Näslunds (2004) undersökning ger uttryck för att barn kan känna skam när de inte läser lika bra som sina kamrater. Esaiasson (2008) menar vidare att snobberi innebär att det anses lågt värderat att arbeta med lättläst litteratur. Okunskap innebär att bibliotekarierna ger uttryck för att de inte har tillräcklig kunskap om lättläst litteratur. Esaiasson (2008) ser tillgänglighet som resultatet av bemötande, attityder, placering av böckerna samt bibliotekariernas kunskap och

utbildning. Hon menar att bibliotekariernas inställning till lättläst kommer att påverka tillgängligheten till densamma. Det kan exempelvis ta sig uttryck i att litteraturen placeras svår-tillgängligt eller att bibliotekarien känner sig osäker på om och hur hon eller han ska rekommendera dem.

Esaiasson (2008) påtalar att Medioteket, Stockholms skolbiblioteks resurscenter, har som policy att de lättlästa böckerna ska placeras integrerade med övrig litteratur, så att eleverna inte ska känna sig utpekade. Esaiasson (2008) menar att tillgängligheten kan bli sämre av det, eftersom elever med dyslexi kan få svårare att orientera sig i rummet. ”Läget ser mörkt ut” menar Esaiasson (2008, ss. 35-36), eftersom skolbibliotek ofta inte är bemannade i särskilt stor utsträckning och att det kan vara brist på lärare eller bibliotekarier som kan hjälpa eleverna. Hon ser placeringen av de lättlästa böckerna som ett resultat av tankar om skam; att låntagarna ska känna skam när de behöver lättläst litteratur. Myndigheten för tillgängliga medier (u.å - e) rekommenderar en integrerad placering av böckerna med hänvisning till att barnen diskret ska kunna välja ett lättläst bok, men också för att det kan kännas ”onaturligt” att gå till en särskild hylla. De framhäver samtidigt att det är bra att även ha en lättläst-hylla, eftersom det kan göra det enklare för exempelvis människor med funktionshinder eller invandrare med svårt för svenska språket.

Esaiassons (2008) slutsatser är att respondenterna hade dålig kunskap om lättläst och lättlästs målgrupper och deras behov. Respondenterna hade också uppfattningen att den lättlästa boken var tråkig och ostimulerande. Det fanns en rädsla för att kränka låntagaren genom förmedling av lättläst. Esaiasson (2008) menar att det påverkar tillgängligheten för låntagarna eftersom bibliotekarierna i sin osäkerhet kring lättläst väljer bort att förmedla den, vilket tar sig uttryck i att de exempelvis placerar den otillgängligt och att de inte rekommenderar den till låntagarna.

Stina Dahlberg (2007) beskriver bibliotekariers tankar och uppfattningar kring ”LL-böcker” och hur bibliotekariers förmedling av ”LL-böcker” ser ut. ”LL-böcker” innebär i uppsatsen lättlästa böcker för vuxna utgivna av Centrum för lättläst³. Även om uppsatsen behandlar lättläst litteratur för vuxna har jag ansett den värdefull att ha med eftersom uppsatsens resultat kan ge en bild av bibliotekariers arbete med lättläst på folkbibliotek. Uppsatsens resultat kan också jämföras med det resultat som framkommit om lättläst för barn.

Genom intervjuer med bibliotekarier och tolkning av deras svar kommer Dahlberg (2007) fram till att det ofta inte finns någon som är ansvarig för LL-böckerna samt att bibliotekariernas kunskap om LL-böcker och dess målgrupper är undermålig. Avgörande för förmedlingen är personligt engagemang hos de enskilda bibliotekarierna. Hon menar också att det är viktigt att det finns en ansvarig person eller ansvariga personer för lättläst eftersom det annars är lätt att LL-böcker hamnar i skymundan. Respondenterna anser också att det vore bra om det fanns riktlinjer för förmedlingen av lättläst. Dahlbergs (2007) resultat visar således på liknande resultat som Esaiassons (2008) uppsats; att förmedlingen inte är prioriterad och att kunskapen kring lättläst är dålig. Även Esaiasson (2008) framhåller att det ofta inte finns någon ansvarig för lättläst på biblioteket.

Karin Saldert (2004) gör en textanalys av vilka värden och synsätt gentemot litteraturen som finns hos Statens Kulturråds litteraturstöd, En bok för alla och Centrum för lättläst. Inom upp-

³ Från och med 1 januari 2015 har Centrum för lättläst uppgått i Myndigheten för tillgängliga medier

satsen ram ser jag det värdefullt att återge hennes tolkningar av Centrum för lättläst litteratursyn, eftersom uppsatsen behandlar förmedling av lättläst. Saldert menar att tillgänglighet präglar Centrum för lättlästs litteratursyn. Det innebär att texten ska förstås av läsaren, på ett intellektuellt plan. För att så ska bli fallet kan texten behöva anpassas. Demokrati är också en viktig faktor i Centrum för lättlästs litteratursyn, med betoning på demokratisk jämlikhet. Saldert (2004) har även undersökt hur kvalitet kan definieras inom litteratursynen. Hon menar att för Centrum för lättläst innebär kvalitet att människan möte med litteraturen blir bra. Det innebär att människans förståelse av texten är viktigare än textens innehåll i sig. Centrum för lättläst beskriver texten på ett positivt värderande sätt, där lättläst framställs som litteratur där innehållet går fram på ett enkelt sätt med ledord som begriplighet, struktur och tydlighet.

Respondenterna i Esaiassons (2008) undersökning gav uttryck för att de tyckte att den lättlästa boken var tråkig och ostimulerande. Detsamma ger Myllylä och Näslund (2004) uttryck för när de menar att det är svårt att skriva en bra lättläst text. De ser syftet med den lättlästa texten som att barnet ska kunna läsa igenom en bok på egen hand, för att sedan kunna gå vidare till mer nyanserad litteratur. Tråkig, ostimulerande och onyanserad med lägre läsupplevelse är inga positivt värderande ord, och går inte i samma tonläge som Centrum för lättlästs syn på den lättlästa litteraturens kvalitet. Reichenbergs (2013) undersökning av lättläst litteratur om hälsovård, gav inga entydigt positiva resultat kring lättläst heller. De normala läsarna förstod den autentiska texten bättre än den lättlästa, och inte heller läsarna med läs- och skrivsvårigheter fick signifikant högre förståelse för den lättlästa texten. Centrum för lättlästs beskrivning av lättläst med ord som begriplighet, struktur och tydlighet (Saldert 2004) blir således inte entydigt bekräftat av Reichenberg (2013).

2.2 Litteratur och forskning om litteraturförmedling

Nedanstående litteratur berör litteraturförmedling, och har varit användbar vid tolkning av folkbibliotekens förmedling av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern.

Rasmus Grøns (2010) avhandling undersöker förmedling för vuxna på danska folkbibliotek, genom empiriskt, teoretiskt och historiskt perspektiv. Trots att hans avhandling berör förmedling riktad till vuxna, så kan många grundtankar som han presenterar i sitt teoretiska kapitel vara intressanta även vid litteraturförmedling för barn. De arbetssätt som används i förmedling och tankar som ligger bakom dem, behöver inte skilja sig åt betydelsefullt för att ålder på målgruppen ändras, även om en viss anpassning görs.

Grøn menar att förmedlingen kan ses som en kontextualiserande praxis, då litteraturen sätts in i ett sammanhang, genom exempelvis synliggörande och urval, till användaren. På så sätt kan litteraturförmedlaren påverka attityder, förståelse och agerande gentemot litteraturen (Grøn 2004, ss. 37-38).

Aktiviteterna som sker i bibliotekets verksamhet är av olika slag. Grøn hänvisar till Åse Kristine Tveit (2004) och gör en tolkning av hennes tankar om förmedlingens olika sidor. Grøn delar utifrån det in litteraturförmedlingen i två huvudformer, vilket är teknisk förmedling och personlig förmedling. Den tekniska förmedlingen inbegriper klassificering och indexering. Den personliga förmedlingen har underformerna personlig vägledning, direkt kontakt med grupper (i form av aktiviteter) och indirekt kontakt till okänd publik (i form av exponering). De här tre underformerna av personlig vägledning tar sig uttryck i aktiviteter som användarvägledning, läsecirklar, bokprat, föredrag, utställningar, synliggörande av material och textuell förmedling (Grøn 2010, ss. 15-16).

Tveit (2004, s. 29) menar att förmedlaren inte har någon neutral ståndpunkt och ska tänka på att hon eller han utövar en påverkan. Tveit (2004, s. 18) beskriver förmedling som att berätta om litteratur, skapa läslust och göra litteraturen synlig och att förmedlaren ska vara vägledare för läsarna. I korthet är förmedlarens centrala roll att ge läsaren den litteratur hon eller han har behov av.

Tveit (2004, s. 64) betonar att hur biblioteken väljer att rama in ett verk kan vara betydelsefullt för vad användarna av biblioteken väljer att läsa. Hon exemplifierar med lyrik som ofta placeras undanskymt på biblioteken med hänvisning till att det läses av färre personer. Men vad beror det på? Den litteratur som syns mest kommer också troligen att läsas av fler, medan den litteratur som är svår att hitta kommer att ha svårt att få nya läsare.

3. Teori

Tidigare forskning som behandlat lättläst i bibliotekets verksamhet har använts för att deducera en hypotes, som genom resultatet från enkäten kan bekräftas eller falsifieras.

Magisteruppsatserna som behandlar lättläst skönlitteratur har resulterat i delvis olika slutsatser. Myllylä och Näslund (2004) har intervjuat barnbibliotekarier om lättläst skönlitteratur för barn 6-17 år. Bibliotekarierna i studien inkluderar lättläst i bokprat och betonar att behovet av lättläst är stort bland barnen. Respondenterna upplever att de har möjlighet att köpa in den lättlästa litteratur som de behöver. Författarna anser att det tyder på en prioritering av de lättlästa böckerna från folkbibliotekets sida, och ett erkännande av behovet hos barnen som behöver lättläst. Det ger en positiv bild av folkbibliotekets förmedling av lättläst skönlitteratur för barn och unga.

Esaiassons (2008) och Dahlbergs (2007) uppsats ger en annan bild, vilket kan bero på en annan målgrupp i uppsatsen. Esaiasson (2008) berör förmedling av lättläst utan specificerad målgrupp, medan Dahlberg (2007) fokuserar på LL-böcker för vuxna. Esaiasson (2008) anger skam, okunskap och snobberi som faktorer som påverkar förmedlingen av lättläst negativt på biblioteket. Dahlberg (2007) betonar även hon okunskap, men också att det saknas ansvarig för LL-böckerna på biblioteket. Myllylä och Näslund (2004) har inte undersökt kunskapen kring lättläst direkt, men menar att det intryck de fick av respondenterna var att de var väl insatta kring lättläst.

Myllylä och Näslund (2004) som undersökt barnbibliotekariers syn på lättläst har en mer positiv bild av förmedlingen än de andra magisteruppsatserna, som delvis eller helt inriktat sig på lättläst litteratur för vuxna. I utformandet av min hypotes har jag tagit fasta på att folkbibliotekets barnavdelning synes ha en mer positiv, inkluderande syn på lättläst litteratur än folkbibliotekets vuxenavdelning.

Hypotesen ska också ses mot bakgrund av en sjunkande läsförmåga och läsförståelse bland barn och unga i Sverige (Skolverket 2013, Skolverket 2012) och en ökad utgivning av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern (Svenska barnboksinstitutet 2012), som jag menar kan ha påverkat folkbibliotekets inköp och användning av lättläst skönlitteratur i läsfrämjande verksamhet.

Hypotes: Folkbiblioteken synliggör den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern och använder den i sin läsfrämjande verksamhet. Såväl inköp av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern som användning i läsfrämjande verksamhet har ökat de senaste fem åren.

För att bekräfta eller falsifiera hypotesen ska följande frågeställningar besvaras:

- Med vilka arbetssätt förmedlar folkbiblioteken lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern?

Genom frågan ämnar jag få svar på:

- 1) Inom vilka läsfrämjande aktiviteter som folkbiblioteken använder lättläst skönlitteratur. I enkäten är bokprat, boksamtal, högläsning och dramatisering av böcker nämnda
- 2) I vilken utsträckning lättläst skönlitteratur synliggörs i biblioteksrummet och på

hemsidan

- 3) Hur folkbiblioteken ställer upp och/eller markerar den lättlästa skönlitteraturen
- 4) Om folkbiblioteken har medvetna planer för synliggörande och användning av den lättlästa skönlitteraturen i läsfrämjande verksamhet
- 5) Vad som i så fall kännetecknar planerna

• Har folkbibliotekets inköp och användning av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern ökat de senaste fem åren?

Genom frågan ämnar jag få svar på:

- 1) Om folkbiblioteken upplever att inköpen av lättläst skönlitteratur har ökat de senaste fem åren
- 2) Om folkbiblioteken upplever att användningen av lättläst skönlitteratur inom läsfrämjande aktiviteter har ökat de senaste fem åren

4. Metod

Som datainsamlingsmetod användes enkät som skickades till ett urval folkbibliotek i Sverige. För att analysera materialet användes kvantitativ dataanalys för de slutna frågorna och kvalitativ/kvantitativ innehållsanalys för de öppna frågorna. Metoderna redogörs för nedan. Validitet och reliabilitet i undersökningen kommer också att diskuteras.

4.1 Enkät som datainsamlingsmetod

Enkät (Bilaga 2) valdes som ett sätt att nå många folkbibliotek. Avsikten var att ha tydliga frågor med svar som i möjligaste mån kunde förutsägas i svarsalternativ. Enkät är en lämplig metod för det (Bryman 2008). Genom användandet av enkät som metod har det varit möjligt att göra statistiska analyser av respondenternas svar. Vid flera av frågorna har det funnits en ”övrigt” kategori, för att respondenten ska kunna information som inte förutsetts i svarsalternativen (Bryman 2008). Biblioteken har i de frågor det känts lämpligt kunnat kryssa i flera svarsalternativ. I slutet på enkäten fanns även en fråga om de har något att tillägga. Att den möjligheten fanns i enkäten fick respondenterna information redan i inledningstexten, för att de skulle vara medvetna om det under tiden de fyllde i enkäten.

Det finns forskningsetiska hänsyn att tänka på vid användning av enkät. En enkät är som regel frivillig och därför bör enkäten vara utformad så att det är frivilligt också vilka frågor respondenten svarar på. Med andra ord ska en respondent inte behöva svara på en fråga för att kunna komma vidare till nästa. Det är viktigt att frågorna konstrueras på ett neutralt sätt, så att inte stötande ord används. Frågorna får inte heller vara ledande (Wildemuth 2009). Enkäten bedöms uppfylla de kriterierna. En enkät som fylls i av respondenten själv exkluderar dem som inte kan språket eller inte kan skriva och/eller läsa (Bryman 2008). Det är troligt att de bibliotekarier som fått enkäten skickad till sig både kan förstå och skriva svenska. Skulle svårigheter finnas är sannolikheten troligen hög för att det finns en annan bibliotekarie som kan hjälpa dem att förstå. För att biblioteken inte skulle nås av onödiga påminnelser fick de ett tilldelat nummer. När svarsperioden var slut raderades mailen till respondenterna, där numren var angivna. På så sätt kunde numren inte längre kopplas till en enskild person. Respondenterna fick information om det både i mailet som skickades till dem, och i inledningstexten till enkäten.

4.2 Urval och svarsfrekvens

Sveriges kommuner och landstings kommungruppsindelningar användes för att från början få en blandning av typ av kommuner. Kommunerna är i kommungruppindelningen indelade i storstäder, förortskommuner till storstäder, större städer, förortskommuner till större städer, pendlingskommuner, turism- och besöksnäringkommuner, varuproducerande kommuner, glesbygdskommuner, kommuner i tätbefolkad region och kommuner i glesbefolkad region (Sveriges kommuner och landsting, 2011). Därefter gjordes ett slumpmässigt urval på 15 % av kommunerna från varje kommungrupp. Genom det förfarandet säkerställdes att olika typer av kommuner skulle finnas representerade och att varje kommun skulle ha lika sannolikhet att bli utvald. Antalet kommuner ur 15 % avrundades. Det slumpmässiga urvalet gjordes med hjälp av Microsoft Excel kalkylbladsfunktion SLUMP där kommunerna inom varje grupp fick en slumpmässig ordning och där sedan de 15 % som låg högst i listan valdes. Genom urvalet erhöles en lista på 44 kommuner av Sveriges 290 kommuner som skulle kontaktas. Genom folkbibliotekens hemsidor letades kontaktuppgifter upp. Folkbiblioteken fick information om

enkäten genom ett inledande mail (Bilaga 1), där även en länk till enkäten fanns angiven. Bibliotekens hemsidor undersöktes så att kommunernas huvudbibliotek kontaktades och att rätt namn på biblioteket angavs i mailet. I de fall det fanns specificerat vem på folkbiblioteket som arbetade med målgruppen för uppsatsen kontaktades den direkt, i annat fall skickades enkäten till den kontaktuppgift som biblioteket angav på sin hemsida. Av 44 kontaktade, föll två respondenter bort eftersom mailadresserna var inaktuella. Två veckor efter första utskicket skickades påminnelser ut till de som inte svarat. Respondenterna hade då en vecka på sig att svara innan enkäten stängdes ner för besvarande. Totalt svarade 35 respondenter vilket ger en svarsfrekvens på 79,5 %. En respondents svar registrerades två gånger så den respondentens svar fick dubbelt värde i diagrammen. Troligen har respondenten i fråga dubbelklickat vid inskickande av svar. Att rätta till det felet skulle vara mycket tidskrävande. Biblioteket som fick sitt svar dubbelt registrerat är ett bibliotek i en förort till större stad. Dess påverkan på resultatet i sin helhet bedöms vara så litet att resultatet inte blir betydligt lidande.

4.3 Kvantitativ dataanalys och kvalitativ/kvantitativ innehållsanalys

Enkätens slutna frågor analyserades med hjälp av kvantitativ dataanalys. Enkäten utformades genom Google Docs, som tillhandahöll automatisk omvandling av svaren till diagram och frekvenstabeller vilket snabbt gav överblick över respondenternas svar. Genom att få sammanställningar på respondenternas svar har det kunnat undersökas om hypotesen för uppsatsen har blivit bekräftad eller falsifierad.

För enkätens öppna frågor har kvalitativ innehållsanalys och kvantitativ innehållsanalys använts. Genom en kvalitativ innehållsanalys hittades viktiga begrepp i respondenternas svar. Begreppen analyserades sedan för att se om de kunde sägas representera samma ämne eller tema (Bryman 2008). Ett kvantitativt inslag ingick även i analysen av de öppna frågorna, genom att en sammanställning gjordes av hur många respondenter som hamnat under samma tema. Svaren gav en bild av hur folkbiblioteken använder sig av lättläst i sitt läsfrämjande arbete.

Vad gäller etiska hänsynstaganden är kvantitativ forskning ofta lätt att göra på ett sådant sätt att uppgifter inte kopplas till en person (Bryman 2008). Både den kvantitativa analysen och den kvalitativa analysen går inte att koppla till person. Har respondenten namngett ett bibliotek har det i uppsatsen gjorts om till "X".

4.4 Validitet

Med validitet avses att enkätens frågor har mätt det de avsett att mäta (Ejlertsson 2014) Frågor om utvecklingen de senaste åren har ställts med en formulering om hur respondenterna upplever att något är på folkbiblioteket. Det gjordes eftersom det antogs att respondenterna inte skulle ha tillgång till statistik som hjälp att svara på frågorna, och om det fanns tillgång till det, att de inte skulle ha tid att leta reda på statistiken inom enkätens ram. Vad "bokprat", "högläsning", "boksamtal", "dramatisering av böcker" och "boktips" innebär rent konkret i praktiken har inte definierats i enkäten, utan det har varit upp till varje respondent att ha sin tolkning av begreppet. Hur aktiviteterna utförs på folkbiblioteken kan se olika ut, men en gemensam kärna i aktiviteterna bedömdes finnas som respondenterna kunde relatera till när de läste frågan. Svaren gav då en blick av hur respondenterna använder lättläst i förhållande till deras tolkning av aktiviteterna. Respondenterna har haft möjlighet att ge svar under "övrigt" på de flesta frågor, vilket har givit dem möjlighet att förtydliga sitt svar. Det har då gått att se om de svarat på ett sätt som överensstämmer med frågorna som ställts.

Mätningens validitet innebär att konceptet mäter det de ska mäta (Bryman 2008). Enkätens frågor bedöms mäta vad respondenterna upplever är förmedling av lättläst skönlitteratur, och täcker in det som avsetts. Bokprat, boktips, synliggörande av litteratur och så vidare är vanliga former av litteraturförmedling på folkbiblioteket. Vad gäller den externa validiteten, om uppsatsens resultat kan generaliseras till en större population (Bryman 2008), har avsikten varit att använda ett representativt urval. Urvalet på 15 % av Sveriges alla folkbibliotek är gjorts slumpmässigt, utifrån Sveriges kommuner och landstings (2011) kommungruppsindelningar. Svarefrekvensen på 79,5 % är relativt hög. Det finns kommuner av alla sorter representerade bland respondenterna. Det finns därmed en sannolikhet att mitt resultat på de slutna frågorna kan spegla en större population än endast de respondenter som svarat. Generalisering måste ändå göras med stor försiktighet. Svaren på de öppna frågorna var av blandad utförlighet, och kan inte generaliseras. Den ekologiska validiteten mäter om studieresultaten gäller i verkligheten och inte bara inom studien (Bryman 2008). Enkäterna skickades till mailadresser som hör till folkbibliotek, alltså har enkäterna troligen besvarats på plats från biblioteket. Det är en god miljö för dem att besvara enkäten, eftersom frågorna rörde aktiviteterna på just deras bibliotek.

En viss kritik kan ges till enkäten. Frågan ”På vilka sätt synliggörs skönlitteraturen för barn i mellanåldern på biblioteket? Observera att frågan rör all skönlitteratur, inte bara den lättlästa skönlitteraturen” kan göra att respondenterna i frågan har valt att inkludera synliggöranden som enbart gäller den lättlästa skönlitteraturen. Sammantaget kan det inte ge en tillförlitlig bild att jämföra frågorna om ”all skönlitteratur, inte bara den lättlästa” och ”den lättlästa skönlitteraturen”.

Frågan ”Hur upplever du att utsträckningen i vilken du ger lättläst skönlitteratur som boktips till barnen i mellanåldern utvecklats de senaste åren?” var den enda frågan om utveckling som inte hade fem år specificerat. ”De senaste åren” kan ha tolkats olika av respondenterna. Även om olika tolkningar kan ha gjorts av ”de senaste åren” så ger frågan svar på respondenternas upplevelse av hur utsträckningen i vilken de ger lättläst skönlitteratur har utvecklats inom deras egen tolkning av de senaste åren. Eftersom fem år var specificerat på de andra frågorna finns det en sannolikhet att respondenterna har relaterat till ungefär fem år även på frågan om boktips.

4.5 Reliabilitet

Reliabilitet innebär att frågorna är så tillförlitliga att personerna i undersökningen skulle svara likadant om enkäten utfördes igen. Det ska inte spela någon roll i vilken kontext den genomförs eller vem som utförs undersökningen. Ett sätt att mäta reliabilitet är att göra om undersökningen med samma personer ungefär två veckor efter första testtillfället (Ejlertsson 2014). Det har inte varit möjligt att göra. Det går bara att spekulera om vilket resultat det hade genererat. Eventuellt hade det som tagits upp under validitet kunnat påverka resultatet. Frågan ”På vilka sätt synliggörs skönlitteraturen för barn i mellanåldern på biblioteket? Observera att frågan rör all skönlitteratur, inte bara den lättlästa skönlitteraturen ” skulle ha kunnat tolkats olika av samma respondenter om de hade fått enkäten till sig igen. En viktig faktor för reliabilitet är den interna reliabiliteten. Den interna reliabiliteten mäter om det finns motsägelser mellan indikatorerna, och det fanns det i frågan om synliggörande av all skönlitteratur (Bryman 2008). De andra frågorna i enkäten bedöms samspela väl med varandra, utan att säga emot varandra. Replikerbarhet är ett kriterium som samspelar väl med reliabilitet. Det innebär att undersökningen ska vara så väl beskriven att den går att göra om

(Bryman 2008). Enkäten finns bifogad, liksom urvalsförfarandet för respondenter. Det innebär att vem som helst kan göra om undersökningen.

5. Resultat och analys

Nedan redovisas resultatet på enkätens frågor. Enkätens upplägg innebar först frågor om respondenternas tjänster och om deras bibliotek var integrerat med ett skolbibliotek och om det i så fall påverkade deras tjänst. Sedan ställdes frågor om hur den lättlästa skönlitteraturen placeras och synliggörs i biblioteksrummet. Därefter fick respondenterna ange inom vilka läsfrämjande aktiviteter de använder den lättlästa skönlitteraturen, samt hur de upplever att användningen inom aktiviteterna har utvecklats de senaste fem åren. Sedan ställdes frågor om hur respondenterna upplever att inköpen av lättläst skönlitteratur har utvecklats de senaste fem åren, samt hur de upplever att utsträckningen i vilken de ger lättläst skönlitteratur som boktips till barnen har utvecklats de senaste åren. Respondenterna fick därefter besvara om de har medvetna planer för synliggörande av den lättlästa skönlitteraturen på biblioteket samt användning av lättläst inom de läsfrämjande aktiviteterna. Svarade de ja, fick de uppmaningen att berätta kort om planen. Till sist gavs möjligheten att ge uttryck för egna synpunkter och tillägg.

5.1 Om respondenterna

Respondenterna fick besvara frågor som rörde huruvida biblioteket var integrerat med skolbibliotek och vilken typ av tjänst de har på biblioteket. Svaren på frågorna redovisas nedan.

8 %, vilket innebär tre respondenter, av de svarande folkbiblioteken angav att de var integrerade med skolbibliotek. De tre hade i sin tjänst verksamhet riktad mot skolbiblioteket. En överblick av deras svar gav ingen skillnad gentemot övriga svarande. Två respondenter har svarat ”Nej” på frågan ”Är biblioteket integrerat med ett skolbibliotek?” men ändå svarat ”Ja” på följdfrågan: ”Om ja: Ingår det i din tjänst verksamhet riktad mot skolbiblioteket?”. Båda respondenterna gav förklaring till svaret längst ner i enkäten, under egna synpunkter. Den första respondenten arbetade i sin tjänst ibland på en filial som var integrerad med en skola. Den andra respondenten hade som en del av sin tjänst att vara ett stöd till skolbibliotekarierna, även om biblioteket inte var integrerat.

Respondenterna uppmanades ange vad deras tjänst på biblioteket heter. Alla respondenter svarade på den frågan. 29 av respondenterna var bibliotekarier, varav 17 uttryckliga barn- och/eller ungdomsbibliotekarier. Tre av de svarande hade cheftjänst på biblioteket, två var biblioteksassistenter och en var samordnare. Sammantaget ger det en bild av att det är mestadels utbildade bibliotekarier som har svarat på frågorna.

5.2 Redovisning av folkbibliotekens arbetssätt

Här redovisas folkbibliotekens användning av lättläst inom läsfrämjande aktiviteter och hur de markerar och synliggör den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern. För varje fråga redovisas hur många som svarat samt ev. bortfall. På grund av att en respondents svar registrerades två gånger så är antalet svar tillsammans 36 st.

5.2.2 Placering av lättläst skönlitteratur i biblioteksrummet

Respondenterna fick markera hur den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern placeras i biblioteksrummet. De markerade alla sätt som stämde. 36 svar.

	<i>Antal</i>	<i>Proc.</i>
På hylla för lättläst skönlitteratur med eller utan beteckning för lättläst på boken	15	42 %
Integrerad med övrig skönlitteratur med beteckning för lättläst på utsidan av boken	19	53 %
Integrerad med övrig skönlitteratur med beteckning för lättläst på insidan av boken	0	0 %
Övriga	2	6 %

Två respondenter valde ”Övrigt:” och förtydligade med ”Endast ’börja läsa’ står för sig” samt ”blandat; både bland övrig skönlitteratur och i separata tråg”.

5.2.3 Synliggörande av lättläst skönlitteratur

Respondenterna fick uppge hur den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern synliggörs på biblioteket. De markerade alla sätt som stämde.

34 svar. 2 bortfall.

	<i>Antal</i>	<i>Proc.</i>
På boksnurror	16	44 %
På utställningsbord	14	39 %
På hylla avsedd för synliggörande av litteratur	27	75 %
I fönsteruppställningar	10	28 %
På bibliotekets hemsida	17	47 %
Övriga	9	25 %

Sex respondenter markerade alla typer av synliggöranden. Nio respondenter valde ”Övrigt:” och sju av dem förtydligade med följande: ”Exponering på varje hyllplan samt 4 hyllplan för bara exponering”, ”Frontas’ på hyllan”, ”Vi skyltar för dåligt med detta”, ”All skönlitteratur är genreindelat”, ”Affischer”, ”Tillsammans med övriga” och ”På hylla avsedd för Hcg”.

5.2.4 Synliggörande av all skönlitteratur

Respondenterna fick ange hur all skönlitteratur synliggörs, inte bara den lättlästa skönlitteraturen. De markerade alla sätt som stämde.

36 svar.

	<i>Antal</i>	<i>Proc.</i>
På boksnurror	17	47 %
På utställningsbord	18	50 %
På hylla avsedd för synliggörande av litteratur	32	89 %
I fönsteruppställningar	12	33 %
På bibliotekets hemsida	21	58 %
Övriga	10	28 %

Sex respondenter markerade samtliga sätt för synliggöranden. Tio respondenter valde "Övrigt." Åtta av dem valde att förtydliga: "Exponeringsskivor i hyllan och exponering på varje hyllplan", "Mycker [*sic!*] skyltning, Nya böcker-hylla", "i hyllorna samt alla lediga ytor", "All skönlitteratur är genreindeldad", "Affischer", "Bokprat", "i hylla avsedd för Hcg" samt "Det ena biblioteket (X) har en visningshylla det andra (X) har för tillfället ingen visningsyta, även om det bör komma."

5.2.5 Lättläst skönlitteratur i läsfrämjande arbete

Respondenterna fick uppge i vilka typer av läsfrämjande arbete som den lättlästa skönlitteraturen används. Respondenterna markerade alla svar som stämde.

36 svar.

	<i>Antal</i>	<i>Proc.</i>
Bokprat	33	92 %
Högläsning	8	22 %
Boksamtal	14	39 %
Dramatisering av böcker	2	6 %
Övriga	8	22 %

Åtta respondenter svarade "Övrigt:" och alla av dem förtydligade. De som uppgett utvecklingen inom den läsfrämjande aktiviteten har fått den angett inom parentes. "Boktips" (Ökat) "Läseklubbar" (Ökat), "Snabbtips", "klassbesök i samband med läsprojekt", "Boklådor" (Ökat), "1. Bokjury 2. Sommarboken" (Vet inte), "Bokcirkel" (Vet inte) och "vid olika projekt" (Ökat).

5.2.6 Plan för synliggörande av lättläst

Respondenterna fick ange om de hade en medveten plan för hur den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern ska synas på folkbiblioteket. 36 svar.

Tio respondenter, vilket innebär 28 % av de svarande, uppger att de har en medveten plan för hur den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern ska synas på biblioteket. Tio svar har också inkommit under "berätta gärna om planen". Respondenterna uppger att de skyltar med lättläst, genom markering och/eller särskilda hyllor. Nio av tio respondenter uppger det som en viktig del av planen för hur den lättlästa skönlitteraturen ska synas. Bland annat skriver en respondent: "Alla lättlästa böcker är markerade med samma symbol för att göra dem syndliga (*sic!*) för dem som letar. Skyltar med nyinköpt lättläst och berättar under klassvisningar om att det finns lättläst och hur man hittar dem. Lättläst deckare och skräck/övernaturligt är väldigt populärt. Det är det många som efterfrågar." Respondenterna uppger också att de berättar om lättläst i olika sammanhang, exempelvis bokprat, boksamtal och att vägleda barnen till böcker utifrån behov. En respondent svarar: "Genom att markera lättläseböckerna och aktivt puffa för lättläst.". Fem av tio säger sig använda sig av sådana arbetsätt för att få den lättlästa skönlitteraturen att synas.

5.2.7 Plan för lättläst i läsfrämjande verksamhet

Respondenterna fick ange om de hade en medveten plan för hur den lättlästa skönlitteraturen

för barn i mellanåldern ska användas i läsfrämjande arbete på biblioteket. 34 svar. 2 bortfall.

Nio respondenter, som utgör 25 % av de svarande, har svarat ja på frågan om de har en medveten plan för hur den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern ska användas på folkbiblioteket. Tio svar inkom under ”berätta gärna om planen”, varav en var ett kort svar: ”Se ovan”. Jag tolkar det som att det tionde svaret syftar till att planen för att synliggöra den lättlästa skönlitteraturen, är densamma som planen för användning i bibliotekets läsfrämjande verksamhet. De övriga nio svaren handlar om att den lättlästa skönlitteraturen ska finnas tillgänglig för låntagarna, exempelvis att den lättlästa litteraturen alltid ska vara ett alternativ i bibliotekets läsfrämjande aktiviteter. Fyra respondenter nämner uttryckligen att de alltid har med lättläst när de bokpratar. En respondent svarar: ”Lättläst har samma ’status’ som ’vanliga’ böcker. Lättläst ska alltid finnas med i alla läsfrämjandeaktiviteter.”. En annan respondent uppger: ”Att hitta rätt bok till rätt läsare, på hans nivå, är det primära. Alla läser olika.”

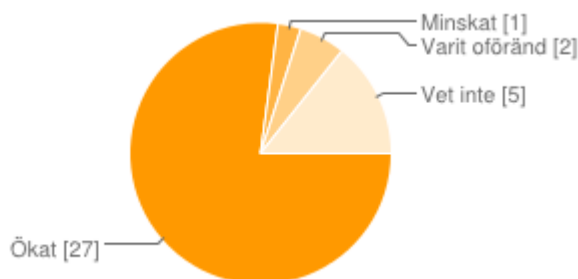
5.3 Redovisning av utvecklingen av inköp och användning av lättläst

Nedan redovisas utvecklingen av inköpen av lättläst skönlitteratur samt utvecklingen av användningen av lättläst skönlitteratur i läsfrämjande verksamhet.

5.3.1 Inköp av lättläst skönlitteratur

Nedan redovisas respondenternas upplevelse av hur inköpen på biblioteket av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern har utvecklats de senaste fem åren.

35 svar inkom. 1 bortfall.

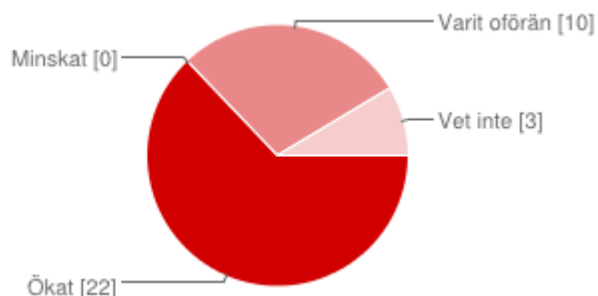

	<i>Antal</i>	<i>Proc.</i>
Ökat	27	75 %
Minskat	1	3 %
Varit oförändrat	2	6 %
Vet inte	5	14 %

5.3.2 Lättläst skönlitteratur som boktips

Respondenterna fick ange hur de upplever att utsträckningen i vilken de ger lättläst skönlitteratur som boktips till barnen i mellanåldern har utvecklats de senaste åren.

35 svar. 1 bortfall.

	<i>Antal</i>	<i>Proc.</i>
Ökat	22	61 %
Minskat	0	0 %
Varit oförändrat	10	28 %
Vet inte	3	8 %

5.3.3 Utveckling de senaste fem åren inom läsfrämjande aktiviteter

Respondenterna fick ta ställning till hur de upplevde utvecklingen de senaste fem åren av användningen av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern i de olika läsfrämjande aktiviteterna. Det fanns även möjlighet att ta ställning till utvecklingen inom en eventuell tillagd aktivitet under "Övrigt". Det stod uttryckligen att de endast skulle fyllas i om en övrig aktivitet var ifylld i frågan ovan. Trots ej övriga angivna aktiviteter, var det två respondenter som fyllde i "Aktiviteten utförs ej på detta bibliotek" under "Övriga aktiviteter 1-3". Fyra respondenter fyllde i "Vet ej" och en respondent fyllde i "Ökat", trots att de ej angivit någon övrig aktivitet.

Bokprat

35 svar. 1 bortfall.

	<i>Antal</i>	<i>Proc.</i>
Ökat	18	50 %
Minskat	0	0 %
Varit oförändrat	9	25 %
Vet inte	6	17 %
Aktiviteten utförs inte på biblioteket	2	6 %

Högläsning

33 svar. 3 bortfall.

	<i>Antal</i>	<i>Proc.</i>
Ökat	6	17 %
Minskat	1	3 %
Varit oförändrat	6	17 %
Vet inte	3	8 %
Aktiviteten utförs inte på biblioteket	17	47 %

Boksamtal

35 svar. 1 bortfall.

	<i>Antal</i>	<i>Proc.</i>
Ökat	7	19 %
Minskat	1	3 %
Varit oförändrat	8	22 %
Vet inte	7	19 %
Aktiviteten utförs inte på biblioteket	11	31 %

Dramatisering av böcker

33 svar. 3 bortfall.

	<i>Antal</i>	<i>Proc.</i>
Ökat	1	3 %
Minskat	0	0 %
Varit oförändrat	3	8 %
Vet inte	7	19 %
Aktiviteten utförs inte på biblioteket	22	61 %

5.4 Respondenternas övriga synpunkter eller tillägg

16 respondenter valde att svara på frågan ”Har du några synpunkter eller något du vill tillägga?”. Fem respondenter förklarar att de inte jobbat tillräckligt länge på biblioteket för att kunna svara tillförlitligt på de frågor som rör utvecklingen de senaste fem åren. Tre respondenter menar att de lättlästa böckerna har blivit mer estetiskt tilltalande de senaste åren. Tre respondenter påtalar att behovet av de lättlästa böckerna är stort. Två kommentarer är förklaringar till varför de svarat ja på frågan om det ingår i deras tjänst verksamhet riktad mot skolbiblioteket. En respondent menar att hon eller han har funderat kring hur de lättlästa böckerna för barn i mellanåldern ska placeras, och att de inte lånas särskilt mycket. En annan respondent menar att även de böcker som inte märks som lättläst, är mer lättlästa än för tio år sedan.

Ytterligare kommentarer är: ”Vi har väl fungerande skolbibliotek med utbildade skolbibliotekarier på nästan alla skolor så det är inte så stor efterfrågan på lättläst litteratur på stadsbiblioteket.”, ”Personligen arbetar jag även mycket med att få barn som har svårt att läsa till att börja med serier vilket kan underlätta läsningen för dem. Vi använder även den lättlästa tidningen 8 sidor. Jag tycker dock att det är skrämmande stundtals att se hur pass stort behovet av lättläst är även längre upp i åldrarna...”, ”Vi har mycket lättläst och de står på egna hyllor, men vi har inte någon medveten plan för hur vi ska jobba med dem. Vi jobbar på det...”, ”Vi tänker på att ha ett varierat utbud när vi bokpratar”, ”Bokprat och boksamtal utförs oftast under olika projekt vi har tillsammans med skolorna. Alltså inte på regelbunden basis.” och ”Vi tänker satsa på mer lättläst för vuxna invandrare”. En respondent säger att hon eller han är ny och därför inte hunnit skapa planer eller strategier för lättläst litteratur för barn. En annan respondent menar att mellanåldersböcker inte prioriteras på samma sätt som börja läsa-böcker och lättlästa ungdomsböcker.

5.5 Sammanfattning av resultatet

De flesta av respondenterna är bibliotekarier på folkbibliotek som inte är integrerade skolbibliotek. Flertalet respondenter placerar den lättlästa skönlitteraturen integrerad med övrig litteratur med en beteckning för lättläst på utsidan av boken. Många väljer i stället att ha en särskild hylla för lättläst. Det vanligaste sättet att exponera lättläst på är genom hylla avsedd för synliggörande av litteratur. Näst vanligast är på bibliotekets hemsida. De flesta bibliotek har uppgivit minst två sätt för synliggörande av lättläst skönlitteratur. Lättläst används i mycket stor utsträckning i bokprat, till viss del i boksamtal och högläsning och i låg utsträckning i dramatisering av böcker. En majoritet av folkbiblioteken upplever att de köpt in en ökande mängd lättläst skönlitteratur de senaste fem åren, samt att de oftare ger lättläst som boktips till barnen. Ungefär hälften tycker även att användningen av lättläst i bokprat har ökat. Inom boksamtal, högläsning och dramatisering av böcker upplevs ingen generell ökning av användningen av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern. 28 procent av respondenterna har medvetna planer för synliggörande av lättläst och 25 procent har medvetna planer för användning av lättläst i läsfrämjande aktiviteter.

6. Tolkning och diskussion

Litteraturförmedling kan ses som en kontextualiserande praxis. Urvalet av litteratur och dess synliggörande bildar ett sammanhang som möter användaren. Litteraturförmedlaren kan på det sättet påverka hur litteraturen tas emot av användaren, i förhållande till förståelse, attityder och agerande (Grøn 2010, ss. 37-38). Därför är det intressant att se närmare på hur förmedlingen av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern gestaltar sig; inom vilka läsfrämjande aktiviteter den används och hur den synliggörs i biblioteksrummet.

Under följande avsnitt diskuteras om hypotes för uppsatsen stämmer med enkätens resultat: Folkbiblioteken synliggör den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern och använder den i sin läsfrämjande verksamhet. Såväl inköp av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern som användning i läsfrämjande verksamhet har ökat de senaste fem åren.

6.1 Folkbibliotekets arbetssätt för förmedling

Följande tolkning och diskussion berör hur lättläst synliggörs i biblioteksrummet och/eller på hemsidan, hur folkbiblioteken märker och ställer upp den lättlästa skönlitteraturen samt hur folkbibliotekens användning av lättläst skönlitteratur ser ut inom läsfrämjande aktiviteter. Tveit (2004, s. 18) menar att förmedlare ska vara vägledare för läsarna, skapa läslust och synliggöra litteraturen och berätta om den. Följande analys handlar om hur de svarande folkbiblioteken gör det i förhållande till den lättlästa skönlitteraturen.

6.1.1 Märkning och synliggörande

Märkningen för lättläst ingår i bibliotekets tekniska förmedling, som består av klassificering och indexering (Grøn 2010, ss. 15-16). På så sätt synliggörs litteraturen och märket/hylluppställningen blir en vägledare för användaren, enligt Tveits (2004, s. 18) roller för förmedlaren.

Flertalet av de svarande folkbiblioteken väljer att placera den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern integrerad med övrig skönlitteratur med en märkning på utsidan av boken. Många folkbibliotek har i stället den lättlästa skönlitteraturen på en separat hylla med eller utan övrig märkning. Myndigheten för tillgängliga medier (u.å - e) menar att för läsovana barn och unga kan det vara viktigt men en diskret placering av lättläst, för att de inte ska känna sig utpekade genom att gå till en särskild hylla. De menar också att det kan kännas onaturligt för dem att gå till en lättlästhylla, de kanske inte är medvetna om att hyllan finns. De förklarar vidare att för personer med svårt för svenska språket som behöver lättläst svenska eller för funktionshindrade kan det kännas tydligare och bättre med en särskild hylla för lättläst. Därför menar Myndigheten för tillgängliga medier (u.å - e) att det behövs placering av lättläst både integrerat och på särskild hylla.

De svarande folkbiblioteken har en integrerad placering med märkning på utsidan av boken, eller så har den lättlästa skönlitteraturen en egen hylla. Både Myllylä och Näslund (2004) och Esaiasson (2008) är kritiska till en integrerad placering av de lättlästa böckerna, och efterfrågar en tydligare placering, så att barnen lättare ska kunna hitta litteraturen. Myndigheten för tillgängliga medier (u.å - e) förespråkar både en integrerad placering och en egen hylla för lättläst, beroende på att lättläst har olika målgrupper. Endast ett av de svarande folkbiblioteken uppger under "Övrigt" att de har placering både integrerat och på särskild hylla.

Exponering är en del av bibliotekets personliga förmedling, inom undergruppen indirekt kontakt till okänd publik (Grøn 2010, ss. 15-16). Respondenterna fick ta ställning till hur de synliggjorde den lättlästa skönlitteraturen. Svaren ger en bild av att den lättlästa skönlitteraturen skyltas på en mängd olika sätt. Vanligast förekommande bland respondenterna är på hylla för synliggörande av skönlitteratur. Näst vanligast är på bibliotekets hemsida.

Hur den lättlästa skönlitteraturen synliggörs påverkar vilken kontext som möter användarna i förhållande till litteraturen. Hur litteraturen skyltas med påverkar dess möjlighet att nå läsare. Tveit (2004, s. 64) menar att skyltning och hyllplacering påverkar hur besökaren på biblioteket får möta litteraturen. Hon exemplifierar med lyrik och dramatik som ofta sätts på svårtillgängliga ställen i biblioteket, men att biblioteket försvarar sig med att det är färre personer som läser den litteraturen. Men att något placeras otillgängligt innebär också att färre kommer att hitta litteraturen. Det är enbart tre av folkbiblioteken som inte har uppgivit något sätt som de synliggör den lättlästa skönlitteraturen. Fem av folkbiblioteken har uppgivit enbart ett sätt som de gör den lättlästa skönlitteraturen synlig, övriga folkbibliotek har uppgivit två eller fler sätt. Inget av de svarande folkbiblioteken väljer att synliggöra lättläst enbart på hemsidan. 19 av respondenterna, vilket innebär cirka 53 procent, synliggör lättläst på minst tre sätt. Sammantaget menar jag att det ger en bild av att de svarande folkbiblioteken generellt sett skyltar med den lättlästa skönlitteraturen. Barnen som besöker biblioteket eller dess hemsida har på flertalet av de svarande folkbiblioteken möjlighet att se skyltning för lättläst på minst två ställen.

Esaiasson (2008) menar att lättläst placeras otillgängligt och att det skyltas dåligt med de lättlästa böckerna, på grund av en okunskap och av att bibliotekarierna tror att låntagarna som behöver lättläst känner skam. I Myllylä och Näslunds (2004) uppsats använde sig de flesta av de svarande folkbiblioteken av snurrett och hyllor för exponering av den lättlästa litteraturen, men även på hyllan där lättläst var uppställt. En viktig skillnad mellan Myllylä och Näslunds (2004) uppsats och Esaiassons (2008) är att Esaiasson (2008) även undersöker lättläst litteratur för vuxna. Hade hennes inriktning varit mot enbart barn kan hennes resultat sett ut på ett annorlunda sätt. Resultatet från enkäten som skickats ut visar att de flesta av de svarande folkbiblioteken skyltar på minst två sätt. Det ger en annan bild än den som Esaiassons (2008) studie visar, och mer i linje med resultatet av Myllylä och Näslund (2004). En tänkbar orsak är att barnavdelningarnas hantering av lättläst skönlitteratur skiljer sig från vuxenavdelningens hantering av lättläst. Eftersom flertalet av de svarande folkbiblioteken skyltar med lättläst på minst två sätt kan hypotesen att folkbiblioteken synliggör den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern anses bekräftad.

6.1.2 Läsfrämjande aktiviteter

Läsfrämjande aktiviteter ingår i folkbiblioteket personliga förmedling, inom undergruppen direkt kontakt med grupper i form av aktiviteter (Grøn 2010, ss. 15-16). Tveit (2004, s. 18) framhåller att förmedlaren ska skapa läslust genom att bland annat berätta om litteratur, vilket biblioteken gör genom exempelvis bokprat.

Att textens nivå är på en anpassad svårighetsgrad för läsaren är något som framhävs av både Myrberg (se Sundin 2007) och Reichenberg (2013). Salderts (2004) menar att Centrum för lättläst framhäver lättläst som något begripligt, enkelt och strukturerat som ger intellektuell

tillgänglighet för läsaren i behov av det. Att inkludera lättläst skönlitteratur i bokprat är mycket vanligt. När lättläst inkluderas blir texter i olika svårighetsgrad tillgängliga för barnen. 33 bibliotek uppger att de gör det. På frågan om utvecklingen av användningen av lättläst skönlitteratur inom bokprat, har 36 bibliotek svarat, varav tre bibliotek uppger att de inte har bokprat som aktivitet. Sammantaget ger det en bild av att samtliga av de svarande folkbiblioteken som utför bokprat, väljer att inkludera lättläst skönlitteratur. Alla respondenterna i Myllylä och Näslunds (2004) undersökning inkluderade lättläst i bokprat. Resultaten från min uppsats bekräftar att det är mycket vanligt att inkludera lättläst i bokprat för barn i mellanåldern på svenska folkbibliotek. Även på den öppna frågan om hur bibliotekens planer för användningen av den lättlästa skönlitteraturen i bibliotekets läsfrämjande verksamhet ser ut så skriver respondenterna om bokprat och lättläst. ”Vi brukar alltid ha med minst en lättläst vid bokprat för att alla ska känna att det finns något för dem” skriver en respondent. En annan säger: ”Tar alltid med lättlästa böcker på bokprat.”

Användningen av lättläst skönlitteratur i boksamtal är lägre än i bokprat. Elva respondenter uppger att de inte utför boksamtal som aktivitet. 14 respondenter menar att de inkluderar lättläst skönlitteratur i boksamtal. Sammantaget innebär det att ungefär 56 procent av folkbiblioteken som utför boksamtal inkluderar lättläst skönlitteratur. Hur boksamtalen är utformade, om de exempelvis är i frivillig eller obligatorisk karaktär, kan troligen påverka bokvalen. De barn som anmäler sig till boksamtal kan tänkas ha en större läsglädje, och som en följd av det en högre läsförmåga. Därför kan relevansen av lättläst skönlitteratur i boksamtal vara lägre. Myrberg (se Sundin 2007) problematiserar med att det finns lärare som låter alla elever i en klass läsa lättlästa böcker vilket innebär att många elever inte får läsning på tillräckligt hög nivå. En tänkbar anledning till att användningen av lättläst skönlitteratur är lägre än i bokprat kan bero på att i ett boksamtal ska barnen generellt sett läsa samma texter för att sedan samtala om dem, till skillnad från i bokprat där barnen lyssnar och sedan efteråt kan välja olika texter. När folkbiblioteket utför boksamtal vill de troligen inte riskera att något barn får texter under sin läsförmåga, varför lättläst skönlitteratur kan prioriteras bort. Begreppet ”boksamtal” löper också risk för att ha tolkats på skilda sätt av respondenterna. Det kan ha tolkats som en läsklubb där alla barn ska ha läst samma bok för att sedan samtala om den, det kan också ha tolkats som lösare former av samtal kring böcker. Oavsett vilken tolkning respondenterna har gjort, så är användningen av lättläst skönlitteratur sammanlagt lägre än i bokprat.

Dramatisering av lättlästa böcker särskiljer sig från övriga läsfrämjande aktiviteter, genom att det är väldigt ovanligt. Elva av de svarande folkbiblioteken har dramatisering av böcker som aktivitet, men endast två av dem inkluderar lättlästa böcker.

Högläsning kan utföras på många olika sätt och i koppling till andra aktiviteter, såsom bokprat. Huruvida högläsningen är frivillig eller obligatorisk, i folkbibliotekets regi eller i samarbete med skolor, vilka barn som deltar och deras läsförmåga kan påverka högläsningens utformning. Högläsning utförs på cirka 53 procent av de svarande folkbiblioteken. Av de respondenter som har högläsning är det cirka 42 procent som använder sig av lättläst skönlitteratur. Två av respondenterna i Myllylä och Näslunds (2004) undersökning framhäver högläsningen som en viktig faktor för att stimulera barns läsförmåga, och få dem intresserade av längre texter. Uttalandena kan ses som att barnen genom högläsning kan ta del av texter som de annars inte hade läst själva. Dramatisering av böcker kan också vara ett sätt att ge barn tillgång till böcker de inte skulle kunna läsa själva. Det kan vara en orsak till att användningen av lättläst är lägre i högläsning och dramatisering av böcker, än i bokprat.

Hypotesen för undersökningen innebär att folkbiblioteken använder lättläst skönlitteratur i sin läsfrämjande verksamhet riktad mot barn i mellanåldern. Enkätens resultat ger en bild av att det endast delvis stämmer. Inom bokprat används lättläst i mycket stor utsträckning. Av de folkbibliotek som utför de olika aktiviteterna är det inom boksamtal och högläsning cirka hälften som inkluderar lättläst. Inom dramatisering av böcker var det mycket ovanligt med användning av lättläst.

6.1.3 Tolkning av folkbibliotekens planer

Tio respondenter, vilket innebär 28 procent, uppger att de har en plan för hur den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern ska synas på biblioteket. Vid läsning av svaren har fokus varit att urskilja gemensamma teman. Det första temat handlar om *skyltning*. Respondenterna uppger att de skyltar lättläst, genom markering och/eller särskilda hyllor. Nio av tio respondenter uppger det som en viktig del av planen för hur den lättlästa skönlitteraturen ska synas. En respondent menar: ”Vi tänker på att blanda när vi skyltar”. Det andra temat handlar om *kommunikation* och tar sig uttryck i att berätta om att lättläst finns och att använda det i bokprat och boksamtal. Fem av tio säger sig använda kommunikation av de slagen för att få den lättlästa skönlitteraturen att synas. En respondent säger: ”Lättläst förekommer alltid som en del i bokprat och boksamtal (bokfika)”.

Nio respondenter, vilket innebär 25 procent av de svarande folkbiblioteken, menar att de har en plan för hur den lättlästa skönlitteraturen ska användas i bibliotekets läsfrämjande arbete. *Tillgänglighet* kan sägas genomsyra nio av tio svar. Definitionen av tillgänglighet innebär i sammanhanget att lättläst ska finnas tillgängligt i läsfrämjande aktiviteter och för de barn i behov av det. En respondent skriver bland annat: ”Fler och fler har dyslexi men även koncentrationssvårigheter och därför ser vi en tydlig ökning av behovet av lättläst litteratur i olika former.” En annan menar: ”Lättläst litteratur finns alltid med som alternativ i de bokprojekt vi bedriver.”

Det var endast 28 procent som hade en medveten plan för synliggörande av lättläst och 25 procent som hade en medveten plan för användandet av lättläst i de läsfrämjande aktiviteterna. Esaiasson (2008) och Dahlberg (2007) menar att det ofta saknas en ansvarig för lättläst-böckerna. Respondenterna i Dahlbergs undersökning (2007) framhäver att det hade varit bra med riktlinjer för förmedlingen av lättläst. Att det saknas riktlinjer för bibliotekens förmedling av lättläst får stöd i enkätresultaten, då endast 28 respektive 25 procent har medvetna planer för lättläst. Eftersom det endast är en minoritet av folkbiblioteken som har medvetna planer för förmedlingen av lättläst, så kan inte folkbiblioteken generellt sett sägas ha planer för sin verksamhet med lättläst.

Hypotesen för uppsatsen uttrycker att folkbiblioteken använder lättläst skönlitteratur i sin läsfrämjande verksamhet riktad mot barn i mellanåldern och synliggör den. Att verksamheten ska vara planerad är inte specificerat i hypotesen. Endast 28 procent respektive 25 procent har medvetna planer för lättläst. Vad planerna kännetecknas av är intressant eftersom det ger en bild av hur folkbiblioteken arbetar med lättläst i sin läsfrämjande verksamhet; genom att skylta med lättläst, att kommunicera om att lättläst finns genom att inkludera det i bokprat och att berätta om lättläst i olika sammanhang samt genom att lättläst ska finnas tillgängligt som alternativ för de barn i behov av det.

6.2 Utvecklingen av inköp och användning av lättläst

Mot bakgrund av att utgivningen av lättläst skönlitteratur har ökat de senaste åren har en av frågeställningarna för uppsatsen varit om folkbiblioteken upplever att inköp och användning av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern i läsfrämjande verksamhet har ökat.

75 procent av respondenterna upplever att inköpen av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern har ökat de senaste fem åren. PISA 2012 (Skolverket 2013) och PIRLS 2011 (Skolverket 2012) visar sämre läsförmåga och läsförståelse bland svenska barn och ungdomar. Det kan vara en bidragande orsak både till den ökade utgivningen av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern, men också till de ökade inköpen av lättläst på folkbiblioteket. Andra orsaker till att folkbiblioteken köper in mer lättläst skönlitteratur kan vara att utbudet har blivit större de senaste åren, i och med att utgivningen har ökat. Tre av respondenterna menar under övriga synpunkter att de anser att de lättlästa böckerna har blivit mer estetiskt tilltalande de senaste åren. Det kan också vara en anledning till de ökade inköpen.

61 procent av respondenterna upplever att utsträckningen i vilken de ger lättläst skönlitteratur som boktips till barnen har ökat de senaste åren. Ingen upplever att det har minskat, 28 procent att det har varit oförändrat. Esaiasson (2008) menar att tillgängligheten till lättläst är dålig, bland annat på grund av att bibliotekarierna känner sig osäkra på om de ska rekommendera lättläst, av rädsla för att såra låntagaren. Det är viktigt att ha i åtanke att Esaiassons respondenter har fått relatera till lättläst i ett bredare perspektiv, där både vuxna och barn ingår. Resultatet från enkäten visar att de svarande folkbiblioteken upplever en ökning i utsträckningen i vilken de ger lättläst som boktips till barnen i mellanåldern. Det ger en annan bild än Esaiassons (2008) undersökning.

Inom bokprat är det hälften, 50 procent, som upplever att användningen av lättläst har ökat. 25 procent upplever att det har varit oförändrat. I Myllylä och Näslunds (2004) undersökning uppgav alla respondenter att de inkluderade lättläst i bokprat. Undersökningen är gjord för tio år sedan, och för respondenterna var lättläst en självklar del i bokprat. Även om deras respondenter inte kan sägas utgöra ett urval som går att generalisera ifrån, så ger det en fingervisning om att folkbiblioteken länge har arbetat med lättläst inom bokprat. Det kan förklara varför hälften av folkbiblioteken inte upplever en ökad användning av lättläst inom bokprat trots att inköpen av lättläst har ökat; användningen av lättläst inom bokprat kan ha varit tillfredsställande även när utgivningen var mindre.

Inom boksamtal, högläsning och dramatisering av böcker kan ingen ökning av användningen av lättläst skönlitteratur ses, inte heller någon minskning.

Hypotesen för uppsatsen innebar att folkbibliotekens inköp och användning av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern i läsfrämjande verksamhet har ökat de senaste fem åren. Hypotesen blir endast delvis bekräftad. Respondenternas upplevelse är att inköpen har ökat, två tredjedelar uppger det. Likaså uppger 61 procent att de upplever att de oftare ger lättläst som boktips till barnen. Inom bokprat är det hälften som uppger att de upplever att de oftare inkluderar lättläst. Sammanfattningsvis kan det sägas att folkbibliotekets användning av lättläst skönlitteratur har ökat inom inköp och boktips. Hälften uppger att det ökat inom bokprat. Det finns inget stöd för en generell ökning inom boksamtal, högläsning och dramatisering av böcker.

6.3 Om uppsatsens utformande och förslag på fortsatt forskning

Enkäten gav svar på frågor om lättläst inom läsfrämjande aktiviteter och om inköp och användning har ökat/minskat/varit oförändrat, hur lättläst synliggörs, om folkbiblioteken har planer för lättläst och hur de i så fall ser ut. Det hade varit värdefullt om respondenterna även fått ge uttryck för vilka perspektiv de har på lättläst och vilka tankar, mål och värden som genomsyrar förmedlingen av lättläst. Det hade gett en närmare förståelse för folkbibliotekens arbetssätt. Om enkäten hade kompletterats med djupintervjuer hade det kunnat ge ett större förståelseperspektiv för förmedlingen av lättläst. Observationer hade även kunnat användas för att med egna ögon se hur lättläst synliggörs och placeras på folkbibliotek.

Något som framkom i tidigare magisteruppsatser är att lättläst är ett eftersatt område på vuxenavdelningen. En jämförande undersökning om lättläst på barnavdelningen kontra vuxenavdelningen hade kunnat bidra till vidare kunskap på området.

Vid eftersökningarna till uppsatsen saknades forskning om hur läsning av lättläst skönlitteratur kan påverka barnen i mellanålderns läsförmåga. När bidrar den lättlästa skönlitteraturen till en positiv läsutveckling? Kan den lättlästa skönlitteraturen påverka barnens läsförmåga negativt? Jag hade gärna sett mer av sådan forskning i eftersökningarna till uppsatsen.

6.4 Slutsatser

Uppsatsens resultat ska behandlas som grundforskning som bidrar till en vidare förståelse av hur förmedlingen av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern på folkbiblioteket ser ut.

Hypotesen för uppsatsen lyder: Folkbiblioteken synliggör den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern och använder den i sin läsfrämjande verksamhet. Såväl inköp av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern som användning i läsfrämjande verksamhet har ökat de senaste fem åren.

Ett antal frågeställningar har ställts upp för att bekräfta eller falsifiera hypotesen. Nedan redogörs för svaren på de frågeställningarna.

6.4.1 Med vilka arbetssätt förmedlar folkbiblioteken lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern?

Inom vilka läsfrämjande aktiviteter använder folkbiblioteket lättläst skönlitteratur? Till stor del inom bokprat, till viss del inom boksamtal och högläsning. I låg utsträckning inom dramatisering av böcker.

I vilken utsträckning synliggörs den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern i biblioteksrummet och/eller på hemsidan? De flesta av de svarande folkbiblioteken skyltar med den lättlästa skönlitteraturen på minst två olika sätt. Vanligast är på hylla avsedd för synliggörande av litteratur samt på bibliotekets hemsida.

Hur ställer folkbiblioteken upp och/eller markerar den lättlästa skönlitteraturen? De flesta folkbiblioteken placerar den lättlästa skönlitteraturen integrerad med övrig litteratur med en märkning på utsidan av boken. Många har i stället en egen hylla för lättläst.

Har folkbiblioteken planer för synliggörande och användning av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern? 28 procent av folkbiblioteken uppger att de har medvetna planer för synliggörande av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern. 25 procent av folkbiblioteken uppger att de har medvetna planer för användning av lättläst skönlitteratur i läsfrämjande aktiviteter.

Vad kännetecknar då planerna? Genom kvalitativ innehållsanalys har två viktiga teman för synliggörande identifierats, vilka är skyltning och kommunikation. Folkbiblioteken skyltar med lättläst och kommunicerar om lättläst, inom exempelvis bokprat och boksamtal. För användningen av lättläst inom läsfrämjande aktiviteter är tillgänglighet ett viktigt tema. Lättläst ska finnas tillgängligt för de barn i behov av lättläst.

6.4.2 Har folkbibliotekets inköp och användning av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern ökat de senaste fem åren?

Upplever folkbiblioteken att inköpen av lättläst skönlitteratur har ökat de senaste fem åren? Ja, två tredjedelar upplever att inköpen har ökat.

Upplever folkbiblioteken att användningen av lättläst skönlitteratur inom läsfrämjande aktiviteter har ökat de senaste fem åren? Delvis. En majoritet av folkbiblioteken upplever att de oftare ger lättläst som boktips till barnen i mellanåldern. Hälften upplever att de oftare inkluderar lättläst i bokprat. Ingen ökning (eller minskning) kan ses inom boksamtal, högläsning och dramatisering av böcker.

6.4.3 Hypotesens bekräftande/falsifierande

Hypotesen för uppsatsen har varit: Folkbiblioteken synliggör den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern och använder den i sin läsfrämjande verksamhet. Såväl inköp av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern som användning i läsfrämjande verksamhet har ökat de senaste fem åren.

Hypotesen kan endast sägas vara delvis bekräftad, vilket innebär att den också är delvis falsifierad. Folkbiblioteken använder lättläst skönlitteratur i stor uträkning i bokprat, till viss del i boksamtal och högläsning och i låg uträkning i dramatisering av böcker. Det är egentligen endast användningen inom bokprat som kan sägas tydligt bekräfta hypotesen om att folkbiblioteket använder lättläst skönlitteratur i läsfrämjande verksamhet.

Folkbiblioteken väljer att antingen integrera den lättlästa skönlitteraturen med märkning på utsidan av boken eller väljer att ha en egen hylla för lättläst. De flesta av folkbiblioteken väljer också att skylta med lättläst på minst två olika sätt. Det bekräftar hypotesen om att folkbiblioteken synliggör den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern.

Folkbiblioteken upplever att inköpen av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern har ökat och att uträkningen i vilken de ger lättläst som boktips till barnen har ökat de senaste åren, vilket ger bekräftelse åt hypotesen. I bokprat är det hälften som uppger att de oftare inkluderar lättläst. I boksamtal, högläsning och dramatisering av böcker kan ingen generell ökning av användning av lättläst ses, vilket falsifierar hypotesen.

Sammanfattningsvis kan följande formuleras som studiens resultat: Folkbiblioteken synliggör den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern och inkluderar den i bokprat. Såväl inköp

av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern som utsträckningen i vilken bibliotekarierna ger lättläst som boktips har ökat de senaste fem åren.

Käll- och litteraturförteckning

Argasso bokförlag (2009). *Förlaget*. <http://www.argasso.se/information.html> [hämtad 2015-01-01]

Bryman (2008). *Social Research Methods*. 3 uppl., Oxford: Oxford University Press

Dahlberg, Stina (2007). *LL-böcker på bibliotek. En studie av bibliotekariers förmedlingsarbete av lättläst litteratur*. Umeå: Umeå Universitet, Sociologiska institutonen Avdelningen för biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Umeå Universitet, Nr. 347).

Ejlertsson, Göran (2014). *Enkäten i praktiken. En handbok i enkätmetodik*. 3 uppl., Lund: Studentlitteratur

Esaiasson, Karin (2008). *Lättläst väcker starka känslor - en studie av bibliotekspersonals inställning till den lättlästa litteraturen och dess användare utifrån Pierre Bourdieus kulturso-ciologiska teorier*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2008:84).

Grøn, Rasmus (2010). *Oplevelsens rammer. Former og rationaler i den aktuelle formidling af skønlitteratur for voksne på danske folkebiblioteker*. Doktorsavhandling från Videnskultur og vidensmedier på Danmarks Biblioteksskole. Aalborg: Det Informationsvidenskabelige Akademi.

Hegas förlag (u. å - a). *Vår syn på lättläst – lättlästa böcker hos Hegas förlag*. <http://www.hegas.se/var-syn-pa-lattlast.html> [hämtad 2015-01-01]

Hegas förlag (u.å - b). *Välkommen till Hegas förlag – lättlästa böcker på riktigt*. <http://www.hegas.se/detta-ar-Hegas.html> [hämtad 2015-01-01]

Mentzer, Cecilia von & Helena Wandin, reviderat av Appelqvist, Malin (2014). *Vad är typisk läsutveckling?* <http://www.lul.se/sv/Kampanjwebbar/Infoteket/Funktionsnedsattningar/Sprak--och-kommunikationsproblem/Vad-ar-typisk-lasutveckling/> [hämtad 2015-01-19]

Myllylä, Anne & Näslund, Ragnhild (2004). *Barnbibliotekariers förmedlingsarbete med lättläst barnlitteratur*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2004:87).

Myndigheten för tillgängliga medier (u.å - d). *Forskning om lättläst*. <http://lattelast.se/om-lattelast/forskning-om-lattelast> [hämtad 2016-01-19]

Myndigheten för tillgängliga medier (u.å - e). *Marknadsföring av lättläst*. <http://lattelast.se/bibliotek/hur-jobba-med-lattelast/marknadsforing-av-lattelast> [hämtad 2016-01-19]

Myndigheten för tillgängliga medier (u.å - c). *Nu tar MTM över ansvaret för lättläst*. <http://lattelast.se/om-lattelast/press/nyheter/nu-tar-mtm-over-ansvaret-for-lattelast> [hämtad 2015-01-03]

Myndigheten för tillgängliga medier (u.å - a) *Om lättläst*. <http://lattelast.se/om-lattelast> [hämtad 2015-01-01]

Myndigheten för tillgängliga medier (u.å - b) *Vanliga frågor om lättläst*. <http://lattelast.se/om-lattelast/vanliga-fragor-om-lattelast#forskning> [hämtad 2015-01-01]

Myrberg, Mats (2001). *Att förebygga och möta läs- och skrivsvårigheter*. Stockholm: Skolverket.

Nypon förlag (2010b). *Lättläst – vägen till språket*. <http://www.nyponforlag.se/nypon/om-lattelast/> [hämtad 2014-09-03]

Nypon förlag (2010a). *Vi finns för dig!* <http://www.nyponforlag.se/lattelast/> [hämtad 2015-01-01].

Reichenberg, Monica (2013). Are “reader-friendly” texts always better? *International Association for Research on Textbooks and Educational Media (IARTEM)*, Vol 5, no. 2, ss. 64-84.

Rosén, Monica (2012). Förändringar i läsvanor och läsförmåga bland 9- till 10-åringar. Resultat från internationella studier Ingår i Litteraturutredningen (2012) *Läsarnas marknad, marknadens läsare – en forskningsantologi* (SOU 2012:10). Stockholm: Kulturdepartementet. ss. 119-139

Saldert, Karin (2004). *Kvalitet, läsfrämjande och tillgänglighet - Kulturpolitiska värderingar och litteratur*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2004:61).

SFS: 2013:801. *Bibliotekslag*. Stockholm: Kulturdepartementet

Skolverket (2012). *PIRLS 2011. Läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*. Stockholm: Skolverket

Skolverket (2013) *PISA 2012. 15-åringars kunskaper i matematik, litteracitet och naturvetenskap*. Stockholm: Skolverket

Sundin, Maria (2007). *Lättläst – så funkar det*. Stockholm: Jure Förlag

Svenska Barnboksinstitutet (2013). *Bokprovning på Svenska barnboksinstitutet: En dokumentation*. Årgång 2012: 14 mars – 18 april 2013. Stockholm: Svenska barnboksinstitutet (Sbi)

Sveriges kommuner och landsting (2011) *Kommungruppsindelning* <http://www.skl.se/tjanster/kommunerlandsting/faktakommunerochlandsting/kommungruppsindelning.2051.html> [hämtad 2014-10-08]

Tveit, Åse Kristine (2004). *Innganger. Om lesing og litteraturformidling*. Bergen: Fagbokforlaget

Wildemuth, Barbara M (2009). *Applications of Social Research Methods to Questions in Information and Library Science*. Westport, Conn: Libraries Unlimited

Östlund, Karin (2011). *BTJ om lättläst*. http://www.nyponforlag.se/sitespecific/nypon/files/btj_om_lattlast.pdf [hämtad 2015-01-01] Helsingborg: Nypon förlag

Bilaga 1: Mail som skickades till respondenterna

Hej!

Inom ramen för min kandidatuppsats på Bibliotekshögskolan i Borås undersöker jag hur den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern (ca 10-12 år) används på folkbiblioteken. Det vore mycket givande att få svar från X bibliotek. Enkäten består av 12 frågor och är helt anonym. Deltagandet är självklart frivilligt, men just ditt svar är värdefullt för undersökningen och jag hoppas att du är villig att delta.

Du tilldelas ett nummer för undersökningen. Numret används enbart för att du inte ska nås av onödiga påminnelser och raderas när svarsperioden är slut.

Ditt tilldelade nummer för undersökningen: X

För att komma till enkäten, klicka på länken:

Har du frågor om enkäten är du välkommen att kontakta mig på S110149@student.hb.se eller 0768047311.

Med vänliga hälsningar,
Hanna Aderum
Student, Bibliotekshögskolan
Högskolan i Borås

Bilaga 2: Enkät

Lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern (ca 10-12 år) på folkbiblioteket

Hej!

Tack för att du tar dig tid att besvara enkäten. Dina svar kommer att bidra till en ökad kunskap om hur de lättlästa skönlitterära böckerna för barn i mellanåldern (ca 10-12 år) används på folkbiblioteken. Med lättläst skönlitteratur avses sådan skönlitteratur som biblioteket har valt att beteckna och/eller ställa upp som lättläst.

Enkäten består av 12 frågor. Markera det svar som stämmer bäst. På några av frågorna kan flera svarsalternativ väljas. Det framgår tydligt vid frågan när det får göras. Längst ner i enkäten finns möjlighet att bidra med egna tankar och synpunkter.

Ditt deltagande är självklart frivilligt, men just ditt svar är värdefullt för undersökningen och jag hoppas att du är villig att delta. Svaren är helt anonyma. Ditt tilldelade nummer används enbart för att du inte ska nås av onödiga påminnelser. Numren kommer att raderas när svarsperioden är slut.

Tack för din medverkan!

Hanna Aderum

Bibliotekshögskolan

Högskolan i Borås

Ditt tilldelade nummer för enkäten:

Hur benämns din tjänst på biblioteket?

Är biblioteket integrerat med ett skolbibliotek?

Markera det svar som stämmer bäst

Ja
Nej

Om du svarat "Ja" på frågan ovan: Ingår det i din tjänst verksamhet riktad mot skolbiblioteket?

Markera det svar som stämmer bäst

Ja
Nej

Hur placeras den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern i biblioteksrummet?

Markera det svar som stämmer bäst

På hylla för lättläst skönlitteratur med eller utan beteckning för lättläst på boken
Integrerad med övrig skönlitteratur med beteckning för lättläst på utsidan av boken
Integrerad med övrig skönlitteratur med beteckning för lättläst på insidan av boken
Övrigt:

På vilka sätt synliggörs skönlitteraturen för barn i mellanåldern på biblioteket? Observera att frågan rör all skönlitteratur, inte bara den lättlästa skönlitteraturen.

Markera alla svar som stämmer.

På boksnurror
På utställningsbord
På hylla avsedd för synliggörande av litteratur
I fönsteruppställningar
På bibliotekets hemsida
Övrigt:

På vilka sätt synliggörs den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern på biblioteket? Markera alla svar som stämmer.

På boksnurror
På utställningsbord
På hylla avsedd för synliggörande av litteratur
I fönsteruppställningar
På bibliotekets hemsida
Övrigt:

I vilka typer av läsfrämjande arbete används den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern? Markera alla svar som stämmer. Om fler än en aktivitet fylls i under "Övrigt" är det viktigt att du numrerar dem (1-3).

Bokprat
Högläsning

Boksamtal
Dramatisering av böcker
Övrigt:

Nedan finns ett antal aktiviteter listade. Markera hur du upplever att användningen av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern har utvecklats de senaste 5 åren inom aktiviteterna.

	Ökat	Minskat	Varit oförändrat	Vet inte	Aktiviteten utförs inte på biblioteket
Bokprat					
Högläsning					
Boksamtal					
Dramatisering av böcker					
Övrig aktivitet 1 (om ifylld i frågan ovan)					
Övrig aktivitet 2 (om ifylld i frågan ovan)					
Övrig aktivitet 3 (om ifylld i frågan ovan)					

Hur upplever du att inköpen på biblioteket av lättläst skönlitteratur för barn i mellanåldern utvecklats de senaste 5 åren?

Markera det svar som stämmer bäst

Ökat
Minskat
Varit oförändrat
Vet inte

Hur upplever du att utsträckningen i vilken du ger lättläst skönlitteratur som boktips till barnen i mellanåldern utvecklats de senaste åren?

Markera det svar som stämmer bäst

Ökat
Minskat
Varit oförändrat

Vet inte

Har ni en medveten plan för hur den lättlästa skönlitteraturen för barn i mellanåldern ska synas på biblioteket?

Markera det svar som stämmer bäst

Ja

Nej

Om "Ja" på frågan ovan. Berätta gärna kort om planen:

Har ni en medveten plan för hur den lättlästa skönlitteraturen ska användas i bibliotekets läsfrämjande arbete?

Markera det svar som stämmer bäst

Ja

Nej

Om "Ja" på frågan ovan. Berätta gärna kort om planen:

Har du några synpunkter eller något du vill tillägga?